

CRONICA LITERARA

Biblia „Regele Carol II”

de CONSTANTIN FANTANERU

(Fundatia pentru literatura si arta „Regele Carol II”)

Noua traducere a Bibliei, prin modul cum a fost alcătuită conform înțeleptei dorinți a M. S. Regelui Carol II, constituie un impresionant exemplu de grijă pentru viața religioasă a poporului. Are într-adevăr o importanță capitală faptul că autorii preoți Vasile Radu și Gala Galaction, supunându-se regalei hotărâri, au tălmăcit cartea sfântă, direct din limba originală ebraică. Până astăzi nu s'a făcut așa, și avem acum, întâia oară, înfățișarea cea mai clară și neoclită a învățăturii dumnezeiești! Un text credincios, fără puțințe de interpretări greșite și răuvoitoare, este în viața României moderne, de un folos considerabil. Fiindcă Biblia a început să fie citită, ea se răspândește din ce în ce mai mult în norod, iar cei cari ajută ca ea să cadă în mâinile cât mai multora, nu fac lucrul din curată cuvioșie, ca strămoșii cari tipăreau cărți de rugăciuni ortodoxe și le împărțeau fără plată, ci gândul celor de azi este abătut, sectant, nerespectuos față de dogme și tradiții bisericesti. În România de după războiu, cu totul altele stău lucrurile, în ce privește viața religioasă, față de patriarhalitatea antebelică. S'au înmulțit confesiunile, s'au înțesat rivalitățile și metodele de întrecere apar cât mai felurite și redutabile. Sectele neoprotestante își fac o armă din citirea Bibliei și vor să curească mulțimea în numele cărții sfinte. Ortodoxia trimete misionari contra lor, dar „sectanții nu primesc cercetări și discuții pe baza textului biblic tălmăcit din originalul ebraic, iar misionarii noștri sunt constrânsi, spre marea lor părere de rău, să se slujească tot de textul sectanților”. (Prefață VI).

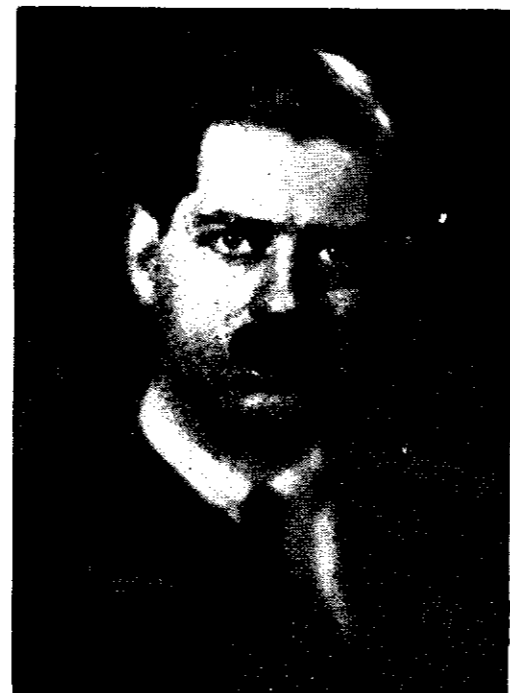
Se înțelege cât de neprielnică este o combatere a rățăciilor, cu sprijinul unui text alcătuit de ei.

A fost deci un act de apărare a sufletului nostru tălmăcirea nouă din limba ebraică, act cu atât mai demn, cu cât el a fost săvârșit fără întârziere, îndată ce s'a ivit semnul stricăciunii.

Iată în ce lumină înaltă apare voința M. S. Regelui Carol II, care, cu cel mai adânc instinct românesc, a ridicat arma cea mai nobilă de apărare, aceea a cunoașterii adevărului. Știința teologică românească reprezentată prin părinții profesori Vasile Radu și Gala Galaction, s'a așternut pe muncă însuflețită de augusta voință și lucrarea ce a rezultat, vine ca să fixeze unul din momentele decisive ale istoriei noastre spirituale. Grijă M. S. Regelui s'a legat pentru totdeauna de prima traducere integrală din ebraică a cărții sfinte, care, cu o credincioasă cinstire, va fi numită și va rămâne „BIBLIA REGELE CAROL II”.

Urmările acestei tipări sacre, ce se face printr-o intervenție regească, a doua oară în istoria țării, la 250 de ani, de la prima a lui Șerban Cantacuzino, se vor manifesta fără îndoială în adâncime și în felurite direcții ale culturii. Știința teologică din primul rând a urcat o treaptă nouă de demnitate. Cunoașterea limbii ebraice de către învățații teologi români este o garanție de apărare a dreptei credințe, pentru toți studenții în teologie din facultăți, pentru toți preoții răspândiți în țară și pentru profesorii de religie. Limba ebraică, atât cât se învață la Universitate, naște în orice caz, îndemnul de a căuta adevărul la obârșie; având la îndemână Biblia redată chiar după limba de obârșie, teologul poate avea sentimentul deplin al sale documentării. Iar de umilința utilizării traducerilor sectante, vor fi ferii de acum încolo misionarii.

Dar și în planul direct al culturii și al literaturii, este așteptată influența Bibliei Regelui Carol II, așa cum a fost la neamurile înaintate în cultură, unde ea a fecundat creația marilor gânditori și scriitori. Incordarea aprigă a vremurilor pe cari le trăim ne poate duce să ne întălmim cu adevărurile de viață eterne ale versetelor, ca să se nască de aici, o altă cunoaștere a noastră, o altă aprofundare și învățătură a binelui. Un Dostoievski de pildă, sau un Goethe, de

M. S. REGELE CAROL II

la Biblie au pornit și către ea se înclină culmile gândirii lor morale. Cu cât în viața unui popor au rodit mai multe adevăruri din Biblie, cu atât rădăcinile culturii lui sunt mai profunde.

Limba literară formează alt aspect al însemnătății investimântării în graiul autohton a cărții cărților. În cele 1374 de pagini culese cu literă mărunță pe două coloane, sunt întrebunțate aproape toate cuvintele din vorbirea omenească, pe o scară erarhică foarte întinsă, de la simplele numiri concrete de plante, animale, vestimente, așezări casnice, etc. până la glosarul complex al exprimării gândirii și simțirii, în relația lor cu dumnezeirea.

Ce poate fi mai instructiv decât modelul graiului în care s'au exprimat adevărurile eterne pentru toate seminiile lumii?

Sub acest raport, limba literară compusă de părinții Vasile Radu și Gala Galaction este o incununație a însușirilor de frumusețe și precizie la care a ajuns astăzi literatura autohtonă. S'a utilizat, în alcătuirea fazelor, cuvântul cel mai propriu, fără excese nici în sensul prefrinței arhaismelor scoase din uz, și nici în sensul neologismelor cari deasemeni ar înstrăina textul de înțelegerea populară. S'a urmat linia cumpătată, care a dus la o limbă literară robustă, a cărei puritate vine din faptul că este înțeleasă ușor, pretutindeni, în caracterele ei de căldură și sfertare spre curerirea tuturor sufletelor. O Biblie tradusă pentru toți românii, din originalul ebraic și scrisă în limba ageră de azi, a tuturor românilor unificată, este menită, de sigur, să împlinescă vorbele M. S. Regelui, rostite la Blaj, la serbările „Astrei”, în 1936: „...toți, cei ce simt românește și creștinește să-și întindă mâna peste nevoile, peste micile deosebiri ale zilei, și să lucreze la plămădirea sufletului acestui popor, care, fie el ortodox, fie el unit, tot popor creștin și tot popor român este”.

Este deci „Biblia Regele Carol II” un simbol al unificării noastre, și citirea paginilor ei sfinte este sămânța de viață nouă, fie că în noi rodesc psalmii lui David: „Tu trimiți isvoare jos în văi; ele își iau calea printre munți,

Ele adăpă toate dobitoacele câmpiei; asini sălbatici își astâmpără setea lor;

Lângă pâraie sălășluiesc păsările cerului; cripițul lor răzbește printre ramuri.

Din cămările de sus tu adăpi munții și din rodul săvârșirilor tale se satură pământul”. (Psalmul 104, v. 10—13), sau ascultăm cuvântul Mântuitorului, prin gura lui Ioan: „Eu sunt viața cea adevărată și Tatăl meu este lucrătorul.

Orice mlădiță care nu aduce roadă întru mine, el o dă la o parte, și orice mlădiță care aduce roadă, el o curățește, ca și mai multă roadă să aducă.

Acum voi sunteți curați pentru cuvântul pe care vi l-am spus.

Rămâneți întru mine și eu întru voi. Precum mlădița nu poate să aducă roada de la sine, dacă nu rămâne în viață, tot așa nici voi, dacă nu rămâneți întru mine”. (Ioan, 15, — 1-4).

Sau, în sfârșit, predica apostolului Pavel:

Tote limbile omenești și ingeresti de le-aș vorbi, dacă nu am dragoste, m'am făcut aramă sunătoare, ori chibbal gălăgios.

Și dar proorocesc dacă aș avea și tăinele toate le-aș cunoaște și orișice știință — și de-aș avea credință — atât cât să mut munții din loc, — dacă n'am dragoste, nimic nu sunt.

Și toată averea mea de-aș face-o milostenii și trupul mi l-aș da să fie ars, — dacă nu am dragoste nimic nu-mi folosește. (Epistola I, a Sf. Pavel către Corinteni, 13, — 1-3).

Semnificația literaturii „provinciale”

(Urmare din pag. 1-a)

totală, acești scriitori au revelat o nouă lume în bogăția sevei de viață populară, în farmecul turbure al superstițiilor, în poezia sălbatică a peizașului și mai ales în fiorul de comuniune cu lumea, pe care numai singurătatea desăvârșită o poate prileji. Viața socială a marilor capitale, care absoarbe și risipește, care anuiează adesea fiorul de înfrățire al omului cu lucrurile și nevătărea vizionii unui scriitor, nu a avut efect asupra acestor scriitori rămași „provinciali”. Izolați, ei nu reușit să transpună în cărțile lor ecurile unui univers deosebit de acela al vieții orășenești, realizând prin aceasta fără efort, primenirea pe care literatura o recâștă. Diferența de ritm vital între existența scriitorului locuind în marile metropole și a vieții scriitorilor izolați s'a răsfărâ în viziunile întrucât în opere: de o parte un decor mecanic, limitat, pe care sufletul poetic îl animă neîndestulător și intermitent, în timp ce de alta am asistat, ca în cazul literaturii lui Ramuz și Giono, la o neîstovită creație de mituri, la o circulație de viață subterană între suflet și lume, la o corespondență intuitivă între om și univers. Scriitorii izolați au avut deci conștiința și uniformitatea vieții sociale, au depășit convențiile și au cuprins lumea cu naivitatea, cu ochii noi ai primitivului, cu fiorul de suflet al omului care descoperă pentru prima dată farmecul vieții și adâncul nelămurit al misterului. Inspirându-se din mitul popular și legende, acești scriitori au revelat în opera lor o viziune în același timp puternică și nouă, bogată în tălcuri, neguroasă, nelămurită, care pune pe cititor în fața lui însuși, descoperindu-l și pe el, desvâluindu-l încă odată noutatea de gând pe care a avut-o în vremea copilăriei, când luarea de contact cu universul prilejuia la fiecare pas curiozitate și uimire.

Contactul acestei literaturi cu masele de cititori a fost imediat. Esteții și literaturii au găsit în originalitatea viziunii și în forța accentului acestor scriitori mărturia de vanjose și primenirea către care aspirau: oamenii simpli, muncitorii de toate categoriile, mica burghezie, au găsit în această literatură expresia unei realități cu care aveau suprafețe mari de contact.

Acum doi ani călătorind în Franța pe o linie secundară, în vecinătatea Pirlinelor, în covărășia mai multor muncitorilor, unul dintre aceștia, cu care mai întretinusem mai multă vreme, imi ceruse ceva de citit. I-am imprumutat un roman de Ramuz, o ediție lefălmă cumpărată într-o gară. I-am urmărit cu umbră

reacțiile în timpul lecturii: din primele momente, muncitorul a fost absorbit de țesătura intrigii.

S'ameam comunica cu sufletescă stabilită între el și autor și observam cu luare aminte expresia acelei fețe concentrate deasupra unei cărți care pasiona mai mult decât un roman de aventuri. Comentariile pe care mi le-a împărtășit în răstimpuri mi-au dovedit interesul viu pentru carte și participarea sa sufletescă la substanța ei.

Experiența literară săvârșită în alte țări, care o va oare concludentă. În România, mai mult poate decât în alte părți, o atare deștămurire și o întoarcere în spre izvoarele prime ale realității românești considerate în totalitatea ei, este necesară. Nu cerem firește o întoarcere către școli literare care au însemnat o etapă care astăzi e definitiv depășită de evoluția literară; nu ne gândim nici la o reluare a metodei și tehnice de expunere și — mai ales! — de expresie a acestor faze liberare apuse. Dar avem convingerea că literatura noastră poate găsi o primenire în manifestarea plenară a unor personalități care exprimă în același timp propria lor viață și a ecurile cotidianului de lume în care trăiesc. Vedem deci semnificația unei literaturii „provinciale” în răstăngerea specificului local într-o operă, în înfățișarea unei regiuni cu toate efluvii și viața ei în opera de artă. Prin această înfățișare, literatura noastră va dobândi multiplicitate de rezonanțe și variație.

ION BIBERI

Despre nume și pseudonime

(Urmare din pag. 1-a)

gur, să perpetueze și în poezie, numele tatălui d-sale, afirmat în domeniul Matematicilor. Tot astfel poetul Paulescu.

Unii își iau nume de ale strămoșilor noștri latini; Virgil Treboniu, ori Iulian Vesper, acesta din urmă foarte isbit.

Alții, se vor slavi: Gherghinescu Vania, Liuben Dumitru, etc., etc.

Romantic, un năvodar de aștri și-a luat pseudonimul Const. Salscia.

Înainte de războiu, un poet semna Titu Lapteș (are și un volum) iar astăzi doi scriitori, doruți amândoi, semnează Mihail Drumeș și Gheorghe Tuleș.

„Un nou Creangă” n'a vrut să mai facă niciun bucluc din numele său de acasă și iscălește simplu și pur: Ion Iovescu.

Dela Camil Petrescu, a apărut Camil Baltazar apoi Camil Ring și acum vedem pe cineva care semnează Eusebius Camilar. (Cineva făcea un calambur: Uscamilar).

Năstrunnic și d. Andreescu — ce frumos nume și în literatură unic! — când iscălește astfel: N. ...Ladmiss-Andreeșcu.

Unii (în în ruptul capului la diminutivele din leagăm. Și se numesc: V. Spiridonici, Sergiu Matei Nică, ori Vasile Culică... un tânăr publicist bine dotat semnează Vasile Cingă.

— Domnule Simion Stoilnicu, înțelegi destul de bine ce este și ce vrea poetul tânăr?

— N'aș putea spune ce vrea, și nici ce este în sine. Conceptul ca atare interesează mai puțin. Dar am o părere, și de câte ori mi se dă ocazia, o spun. O simplă observație. Poetul tânăr este un lucru elementar care amenință să devie o problemă. El există; nimeni nu poate contesta și s'ar putea spune că prea există. E orice tânăr care crede în mesajul lui absolut ca poet. Asta îl caracterizează esențial. Crede în mesajul lui poetic ca un mistic în armoniile cerului sau ca un medieval în spadă. Are o certitudine care la un moment dat devine falsă misiune. Și din cauza asta, poetul tânăr scrie mereu, fără răgaz, și câteodată, val! fără sens. Scrie „pentru că nu poate altfel”. Dar aci, am impresia, că stă și drama lui. El nu se informează.

— Te rog, iartă-mă, dar am ajuns la un punct important, și vreau să precizez ceva. Ce crezi, poetul trebuie să se reducă exclusiv la artera lui poetică, sau trebuie să participe și el la valorile culturale?

— Mai am ceva din primul răspuns, dar nu importă, între cele două rămas și ceiaze voi spune există o continuitate. Nu sunt împotriva oricărui mesaj, ci numai împotriva mesajului absolut. Și în legătură cu asta, un caz. Sainte-Beuve era prin excelență critic, dar nu credea așa de mult în misiunea lui încât să nu-și permită nimic altceva în afară de critică. El credea că ar putea face poezii. Și, dacă nu mă înșel, chiar a făcut poezii. Asta înseamnă că mesajul poetului este relativ, și deci, imediat o consecință. Poetul trebuie să se informeze. Altfel nici nu se afirmă. Omul are apetitul universalului. Aci

stă secretul că a prins și că va prinde întotdeauna poezia filosofică. Să ne întoarcem nițel înapoi, chiar în câmpul literaturii noastre. Eminescu a fost cel mai cult dintre toți poeții noștri, cel mai filosofic, și totuși, el a prins cel mai bine. De ce? Numai fiindcă a scris incomparabil mai bine decât ceilalți? Nu. Ci îndeosebi pentru faptul, că poporul nostru, așa cum apare el, superficial și mizer, ca toate celelalte popoare de altfel, tinde spre universal. Volatilizarea este o lege naturală a corpurilor. Mai mult chiar, poetul trebuie să se informeze și dintr-o neosită ontologică, aș putea spune existențială. El nu este o monadă independentă, ci una în ritmul istoric și cosmic.

— Am înțeles. Pre-mise fundamentale și concluziile la care te-ai oprit sunt cât se poate de clare. Dar ce ne facem cu anumite consecințe? Ascultă! Mi-ai spus între altele, că scriitorul tânăr scrie de cele mai multe ori fără sens. Ce înseamnă asta? Că scrie înconștient, și prin urmare, fără idei? Dacă asta ai vrut să spui, atunci sunt de acord. Am citit aproape tot ce-au scris tinerii noștri, și m'întrețese, că la fiecare pagină trebuie să-i controlezi, să le afli forma, gândirea, să-i completezi și să le dai viață. Dar oare numai cu atâtă, se poate ajunge la concluzia, că tinerii noștri scriitori, cel puțin unii, n'au talent? De când „adevărul acesta etern” că ideile generale se afundă în talentul? A, imi spunea că cititorii au apetitul universalului, și că, fără idei ori forme universale scriitorul nu se poate afirma. Oare să fie exact? Nu cred. Domnule Simion Stoilnicu, dumneata ești un lăric absolut veridic și un tehnician perfect, și mă surprinde cum (și-a scăpat un lucru elementar. Scriitorul nu

de AXENTE SEVER POPOVICI

există pentru cititori. Un scriitor adevărat caută un adevăr; el intră numai în contact cu cititorii, le cere ajutorul, metoda, și la sfârșit, le comunică observațiile, rezultatele și sensibilitățile. Asta înseamnă roman, și, în ultimă analiză, asta înseamnă poezie. Efort pentru un adevăr personal, pentru acordul tău cu realitatea, și până la sfârșit, tragedie. Dovadă? Toată istoria care nu-i deloc veselă... Observi, am virat discuția pe alt drum, și, ce curios, ne-am întâlnit iarăși. Ceeace numesc cu adevăruri personale și adevăruri istorice sunt contrapozitivele adevărilor eterne. Cât de mult îl iubesc pe Platon, dar vai! cât de mult cred cu Euthydeme și Protogoras. — Dar ce înseamnă ultima dumnilă afirmație, acela că poetul nu este o monadă independentă, ci una în ritmul istoric și cosmic? Oare nu înseamnă că în creație nu sunt forme eterne?

— Eu nu consider istoria artelor ca pe o serie de accidente, dar bine observi, nu precizez nici în formele eterne ale creației. Aci ar trebui să luăm nițel în răspăr cuvântul a crea. Nu fac terții asupra lui; sunt câțiva ani decând mi l-am apucurat definitiv, rămânând pe lângă Littré. A crea înseamnă a face ceva din nimic. Este chiar sensul biblic al cuvântului. Dar posibilitatea asta aparține numai lui Dumnezeu și, într'un fel, răzvârlirii demonice. Omul așa cum este, în starea lui de păcat, are posibilități minime. El nu poate crea din nimic. De aceea, când vorbesc de creațiile lui, eu asociez întotdeauna și istoria. Asta înseamnă memorie, continuitate și accl pact auster cu orientarea și cu ritmul mersului. Adevăratul Tao al înțelepciunii chineze. Ai citit cumva discursul lui Claudel ținut la deschiderea congresului de estetică din vara trecută?

— Da. L'am citit. E un admirabil poem în proză, și totuși nu mi-a plăcut. Dar să lăsăm! Ceeace-mi spui, mă face să cred, că socotești istoria, și îndeosebi, istoria națională, drept un material poetic.

— Exact. Nu numai că poate fi un material poetic, asta se înțelege dela sine, dar chiar trebuie să fie. Poetul seamănă într'un fel cu un Pegas. El zboară, dar ca să zboare, trebuie să-și reazime copita de ceva. N'aș vrea să se înțeleagă că mă gândesc la necesitatea unui punct de reper. Nu. Atări puncte își au locul numai în mecanică. Eu dau istoriei naționale, în ceeace privește relațiile ei cu poezia, o funcție genetică; acolo există un material, dar mai ales sunt forme de poezie.

— Îți mulțumesc, domnule, am aflat destul. Ce fericit trebuie să fii! Știu, te doare mult, și pierzi sânge cu fiecare vers, dar totuși, trebuie să fii fericit, atât cât poate fi un muritor ales, fiindcă ai câștigat anumite certitudini proprii. Ai un adevăr personal, un frumos personal și un bine. Ce mai vrei?

N. CREVEDIA

(Urmare în numărul viitor)

Era un compartiment de clasa II-a. Un tren de dimineață; plecarea din micul orașel de munte la începutul zorilor și aveau să ajungă la București spre amiază. Bătrâna doamnă își spunea încă odată că alegerea ei fusese din cele mai bune. Soarele nu încălecase încă pe creasta munților, pădurile întinate aruncau o ceață vântată de sfârșit de noapte în compartimentul pustiu, în care se stinsese lumina. Un moment desigur neliniștitor, momentul acesta al sfârșitului de noapte, totuși era mult mai suportabil decât un drum în București, cu laxul, la ora când se aprind felinarele. Într'un tren nu ești singur, poți oricând să ceri ajutor. Pe când șoferul criminal te duce fără veste afară din oraș, mai ales când nu cunoști străzile, o batistă cu chloroform pe nas și gata. Fiindcă lumea în ziua de azi nu mai are nici o frică de Dumnezeu. Mai ales în București, unde se întâmplă atâtea crime de mor bieții oameni cu zile.

Așa însă, greu nu-i fusese să se scoale la ora patru, lucrul acesta i se întâmpla în fiecare noapte, de când cu puturoasa aia de Zamfira, mai ales, cum suna ceasul deschidea și bătrâna doamnă ochii. Parcă vedea și acum, prin fereastra din fața patului, în ceața mohorâtă a zorilor, o mogâldeață sărind gardul dela grădiniță, în stradă. Cu serviciile astea nu mai ai nici o siguranță. Câte cazuri nu se citesc cu amanții servitoarelor care, îndemnați de ele, jefuesc și asasinează câte o bătrână văduvă singură ca ea?! „Că nu, coniață, că era sergentul din colț”. Parcă dacă fusese sergentul din colț, ea, Zamfira nu mai era o lăpădătură.

Și tineretul din vremea de azi nu mai e ca altădată. Domnul Datia e mare proprietar, cu grădina plină de pomi fructiferi, asta nu-l împiedică să-și fi crescut copiii ca pe niște haimane. Nu mult după întâmplarea cu Zamfira, scârț portița dela grădiniță. Iar nu se luminase de ziua dar bătrâna doamnă se trezise ca de obicei la ora patru fix. Șontăc, șontăc, scândurile scârțăiau sub pașii ei târșăiți. Când să ajungă în grădiniță ce să vezi? Mircea și Rodica, aninați în măr, rupeau merele necoapte cu crengi cu tot. Copii de om cu stare, s'au sculat cu noaptea în cap să fure mere, din singurul ei măr, când grădina lor era plină de meri. Înainte veneau ziua, dar de când a fost să-l părăsă, veneau acum noaptea ca hoții. Tot ea a rămas nebună: „Vai, madam Silvestru, Mircea și Rodica dorm ca niște ingeri”. Adică tot ea avea halucinații. Cum să nu doamnă dacă umblaseră toată noaptea prin grădiniță?

În ziua de azi nu mai ești sigur de nimic! Oftă bătrâna doamnă. Și copiii, că așa-i moda, când crește mari să plece la București. Dănuța, nepoata,

fusese o fată liniștită. Dar poți să știi ce s'alege dintr'un copil până la sfârșit? Părinții ei divorțați, că mamă-sa n'a prea fost ușă de biserică. Dar ca fire parcă îi semăna mai mult lui taică-său. Era rușinoasă, mai ales cu băieții. Când colo ce să vezi: „Maică mare, eu mă fac pictoriță”. Patru luni după ce a dus-o în București, s'a dus s'o vadă și a găsit-o inconștientă de oameni goi. Nu vii, pictați, dar oricum, dacă încep să-i treacă prin cap unei fete asemenea lucruri, numai semn bun nu-i: „Ii faci tu din mințea ta, fato?” „Ba nu maică-mare, am modele. Vin la noi la școală”. Auzi lucru, profesorii, oameni bătrâni, să aducă fetelor tinere bărbați goi. Așa o rușine pe capul familiei. Acuma, ea prea multă trecere n'avea, taică-său nu se împotrivesc să-i facă Dănuței pe plac, pictorul din Cluj care zugrăvise sfîinții în biserică spunea că Dănuța o să câștige bani mulți. Poate c'o fi așa, în lumea asta nouă în care toate lucrurile merg pe dos, o fi și asta o meserie. O să-și facă fata zestre să se mărite. Nu cu fiul primarului, că acela se face popă, poate cu vreunul din oamenii aceia desbrăcați din București. Fusese și bătrâna doamnă odată tânără, treizeci și unu de ani a trăit cu răposatul dar nu l-a văzut niciodată desbrăcându-se în fața ei. Nici el pe ea. Că aveau rușine, cum să se vadă oamenii unul pe altul „așa”?

Bătrâna doamnă deschise poșeta, pe care o ținea pe genunchi, din ea scoase o cartă poștală îndoită în două; o primise dela Dănuța în ajun. Era încă prea întunecată ca s'o mai recitească dar, pipăind-o în neștire, simțea cu degetele acolo unde era scris: „Nu te supăra maică-mare că nu vin să te aștept la gară, dar avem curs până la ora 1”. Vără cartă poștală la loc și tot cu degetele, fără să vadă, pipăi pachetul cu cei trei mii de lei pe care îi ducea Dănuței pentru taxe. Poate, gândi, ar fi fost mai bine să-i coase înăuntrul cămășii, că niciodată nu poți să știi ce se întâmplă. Parcă și în tren călătorește numai oameni cinstiți? Tot pe linia asta, noaptea, se întâmplase lucrul acela despre care pomeniseră ziarele atâtea vreme, cu domnul care a fost găsit dimineața cu un cuțit înfipt în piept și fără nici un ban, fără acte și fără bagaje.

Bătrâna doamnă fu brusc smulsă din melancolicile-i meditații. Ușa dela compartiment scârțâi, în tăcere, ca un tunet. În ușă stătea un domn înalt cu un cufăr în mână:

— Sunt libere locurile astea, nu-i așa, doamnă? Bătrâna doamnă își strânse instinctiv poșeta. Răspunde, slab:

— Da, domnule. Domnul adusese cu el miros de ploae și răcoare. Ținea ușa încă deschisă, în timp ce-și așeza gearmantanul în plasă și își scootea apoi paltonul, liniștit. Ce prost crescut, gândi bătrâna doamnă, poți să răcești ca nimic și mai dai în cine știe ce boală. Dar nu îndrăzni să-i spună să închidă ușa. Cine știe ce fel de om o fi și e în stare să-i răspundă așa ca să nu-i mai tihnească drumul până la București. Se strânse mai mult în colțul ei dela fereastra. Afară nu se vedea nimic, decât ferestrele burnițate de ploae și fumul locomotivei trecând peste munți, cum trec norii pe cer.

Se simțea acum însă în compartiment o prezență străină. Chiar după ce domnul trase ușa la loc tot așa de sgomotos cum o deschisese și pe semne se așezase în celălalt colț, lângă ușa, atât de liniștit că nu se mai auzea nimic afară de sgomotul uniform al roților.

Bătrâna doamnă

nuvelă de ANIȘOARA ODEANU

Dece s'o fi liniștit așa? se 'ntrebă în gând bătrâna doamnă, fără să-și întoarcă ochii spre el, parcă își ține și răsuflarea.

Un om ca asta doboară și un bivoli, gândi cu frică. Totdeauna o îngroziseră oamenii mari: Și când venise răposatul să-i ceară mâna, mai avea un pretendent, om cu stare, dar par'că îl vedea și acum, înalt cât o prăjină, cu pantalonii lui cadrilați după moda nemțească, fiindcă își făcuse studiile de inginer prin străinătăți. Altfel nu era om urât Conu Gligore. Când ședea pe scaun și îi vedea ochii blânzi negri și mustațile lucioase răsucite pe obraji roz ca de fată, mai că îi venea să spună „da”. Dar era de ajuns să se scoale în picioare conu Gligore, ca s'o cuprindă frica. A spus nu și așa s'a măritat cu răposatul. Puțin mai înalt doar decât ea, dar el conducea totdeauna cadrulul. Lumea îi spunea „sfârleaza” și își merita porecla. Rar om așa de vesel! Și a murit și el, gata cu tinerețea, gata cu cadrulul! Omul e ca oul, cum l-ai lăsat să-ți scape s'a spart. Ca și ea la vârsta ei, nu se știe ce aduce ziua de mâine. Doamne ferește de ceasul rău.

În colțul celălalt al compartimentului, se auzi o mișcare de om care își schimbă poziția și bătrâna doamnă privi într'acolo cu frică. Străinul își trăsesse paltonul peste cap, și i se vedea acum numai picioarele lungi, întinse până sub canapeaua din față, aceea pe care stătea ea. De sub pantalonii scurți și strimți, se vedeau întâi niște ghețe enorme, apoi niște ciorapi vărgați și înfășurți o mică dungă albă care o făcu pe bătrâna doamnă să-și întoarcă rușinată capul spre fereastra. Cunoștea ea oamenii, gândi, dela început își spusese că acesta trebuie să fie un mitocan. Să-și desglești așa picioarele în fața unei femei! Răposatul era el vesel, dar o femeie deodată devenea serios „Pe femei să n'o atingi nici cu o floare” spusese așa de frumos pe când erau logodiți și se plimbeau prin grădina casei părintești, el rușese o floare albă cu o coadă lungă și o ținea cu gingașie în mână și cum bătea vântul o înclina spre brațul ei, dar fără s'o atingă.

De azi dimineață mă tot gândesc la răposatul, constată, ce-o mai fi și asta. Doamne ferește, să nu fie un semn rău.

Privi iar picioarele mari ale domnului acum sub palton: Dacă se prefăcea numai că doarme? Dar cu ce scop? Afară burnița mereu, trenul se mai oprise în câteva gări dar prin fața compartimentului nu mai trecuse nimeni. Nu era prea liniștitoare situația asta, dece tocmai acum când pleca ea la București să fie atât de întunecată? Dece tocmai acum intrase domnul acesta înalt și grosolan și venise tocmai în compartimentul în care stătea ea? Desigur mai erau compartimente goale! Nu se uitase ea să vadă cam în ce stare se aflau compartimentele, dacă era cumva numai ea cu străinul în tot vagonul acesta? Poate dintr-o dată intrase străinul în compartimentul ei, o văzuse singură și pusese ceva la cale. Că nu dormea acum, asta era în afară de orice îndoială! S'ar fi auzit o răsuflare mai puternică, dacă nu chiar sforăit. Cine știe, în întunecare nu se vedea, avca poate vreo gaură în palton prin care o privea, o urmărea să vadă ce face. Ciudat era și faptul că nu venise încă nimeni pentru controlul biletelor! Bătrâna doamnă se simți cuprinsă de frică. Dacă ar striga acum desigur n'ar auzi-o nimeni. Ii trecu prin gând să iese din compartiment, dar picioarele străinului, așezate tocmai lângă ușa, îi tăiau drumul. Și s'o fi așezat dintr-o dată, pentru ea să nu poată ieși în voe.

Gările treceau una după alta dar în vagonul în care călătorea bătrâna doamnă nu se mai urca nimeni. Din fericele însă, munții se micșorau, stătuse pe semne și ploaia, o lumină albicioasă venea acum de afară înviorând compartimentul. Chiar criminal nu cred să fie, îi mai veni înima la loc. Dar hoț de trenuri ar putea să fie. Ea simțea de obicei oamenii, nu se înșelase niciodată când bănuise că undeva se petrece un lucru necurat.

Controlul sosi și el, ceea ce îi mai aduse inima la loc. Străinul scoase de sub palton un cap buhăit, mare, cu păr negru mult și bătrâna doamnă putu să constate că n'avea mai mult de 30—35 ani. O față de culoare închisă, cu trăsături aspre, cu fălcile scofălcite și nas vulturesc, deasupra ochilor se 'mbinau două sprincene stufoase, apoi începea părul peste o frunte foarte joasă, un păr ca o perie. Dacă ar fi văzut dela început cum arată, s'ar fi speriat mai rău Grijuliu, își scoase din poșetă carnetul ei de văduvă de funcționar. Dădu cu mâna de bani și simți în aceeași clipă privirea străinului ațintită asupra ei.

— Mai avem mult până la București? îndrăzni să îngane, cu o voce mică, doamna.

Controlorul își privi ceasul brățurii, apoi spuse:

— Două ore și treisprezece minute.

— Multumesc, dădu din cap bătrâna doamnă, gândind: O să se vadă că sunt o femeie săracă și necăjită, n'am nici ceas.

— Călătoriți până la București? întrebă străinul în timp ce controlorul închidea ușa după el. Deși voia să-și facă vocea cât mai blândă, doamna descoperă în ea o curiozitate rău marcată.

— Da, la copii, răspunse. O femeie săracă și văduvă ca mine...

— A, sigur, la copii, dădu străinul din cap cu înțelegeră.

— Și dumneavoastră călătoriți tot la București? întrebă emoționată bătrâna doamnă.

Străinul o măsură cu neîncredere. Par'că îi era greu să-i răspundă:

— Mda., tot la București.

— După treburi, desigur.

— Sunt din București. Am fost în provincie.

— A, aveți copii în provincie... dădu din cap bătrâna doamnă.

— Nu, doamnă, eu nu sunt înșurat... Sunt pro-

fesor. Și, în vremurile astea, cu leașa noastră pu-

țină...

— Și soțul meu a fost profesor, Dumnezeu să-l ierte. Deodată își aminti că străinul nu-și scosese carnetul. Deci mințise: Dar dv' n'aveți carnet?

Străinul avu iar una din acele priviri neliniștite:

— L-am pierdut săptămâna trecută. Mai precis: mi s'a furat, dimpreună cu o geantă cu acte și cu bani. Eram tot în tren.

Doamna se înfioră. Instinctiv mâinile i se crispară pe poșetă. Unde voia să ajungă străinul? Căută să înțeleagă. Continuă tot el: E o nenorocire azi, cu atâtea hoți peste tot. Niciodată nu ești sigur de banii tăi. Mai ales pe linia asta. Ați văzut ce întunecare e dimineața? Pentru o cucoană cred că e mai periculos..., îi privi poșeta cu atenție.

— Dar eu n'am bani la mine, izbucni bătrâna doamnă. Sunt o văduvă săracă.

Străinul surâse. Un surâs sumbru, care-i întuneca și mai mult fața: Cum lucește soarele într'o zi cu nori, scăpat prin câte un petec rupt:

— Hoții n'au de unde să știe ce e într'o poșetă. Încearcă și ei.

Conversația continuă câteva timp pe acest ton. Lucrurile se arătau din ce în ce mai încurcate. Doamna nu-și mai găsea locul. Trebuia să găsească un pretext să iasă, dar chiar ajunsă pe culoar nu putea fi liniștită. Fiindcă avea în plasa de deasupra culfurașul cu schimburi și cu dulceturi pentru Dănuța. La o gară, străinul putea să deschidă fereastra și să i-l arunce unui complice înainte de a prinde ea de veste. Nu exista decât o singură soluție: să-i dea cuiva banii să-i țină și să se întoarcă în compartiment să-și păzească bagajul. Se hotărî:

— Aș vrea să ies puțin, domnule.

Străinul deschise ușa ceremonios, trăgându-și într'o parte lungile picioare. O clipă mai târziu bătrâna doamnă era pe jumătate salvată. Se trase ușor spre ușa celuilalt compartiment, privind cu frică înăuntru. Spre plăcuta ei surprindere, acolo stăteau trei tineri, cam de vârsta Dănuței. Unul din ei o observase și-i făcuse semn celui de alături, care se sculă politicos venind spre ușa:

— Căutați un loc, doamnă?

Era un băețandru blond cu ochii limpezi, curățel și respectuos. Se vedea dela început omul de casă bună, constată bătrâna doamnă.

— Nu, maică dragă, mă uitam și eu așa.

— Poate doriți ceva? insistă tânărul. Vi s'a făcut cumva rău? Dacă vreți vă conduc, e în stânga, arată cu brațul spre sfârșitul culoarului. Doamna îl privi surprinsă, neînțelegând. Era oare vreun compartiment în tren unde se transportau călătorii care nu se simțeau prea bine? În orice caz, câtă delicatețe la copilul acesta! Ii păru rău că judecase așa de aspru tineretul din vremea de azi. Uite, aceștia nici n'o cunoșteau, dar cum o văzuseră femeie bătrână erau gata s'o servească.

— Uite, maică dragă, ce-i, începu: Eu sunt o femeie bătrână, după cum vezi.

— Vai, doamnă, dar nu sunteți așa de bătrână! protestă tânărul curtenitor.

— Am o nepoțică de vârsta dtale, îl bătu pe umăr bătrâna doamnă, înviorată brusc. Poate o cunoști: Dănuța Silvestru. Pictică.

— N'am avut marea cinste s'o cunosc pe domnișoara nepoată a Dv., răspunse tânărul cu regret. Aș fi fericit să cunosc o artistă ca dumneaei.

Nu m'a înțeles, observă bătrâna doamnă și spuse mai apăsat, cum făcea și cu răposatul în ultima vreme, când ajunsesse cam tare de urechi: — Nu e artistă, pictică! Să ne ferească Dumnezeu familia de artiste. E fată cinstită Dănuța. Și vezi, cum spusei, copiii cât învață au nevoie de ajutorul celor bătrâni. Și d-ta studiezi la școli înalte — nu-i așa?

— Suntem toți trei studenți, arată tânărul spre tovarășii lui din compartiment, care priveau cu ochi curioși spre ușa. Aceștia par'că își dădură seama că se vorbea despre ei, se sculară amândoi și ieșiră pe culoar. Tânărul blond îi prezentă:

Doamna surâse cald, împingându-le mâna sub nas ca să i-o sărute. Se vedea copiii de oameni cumsecade, nu ca pe Titel pe care îl întâlnise la Dănuța și care nu-i sărutase mâna, lăsând-o cu ea în aer. Că nu mai e la modă, spunea Dănuța. Ce modă! Buna creștere e una și aceeași în toate timpurile. Cei șapte ani de acasă ori îi ai ori nui ai. Spuse:

— Să vă povestesc băieții mei, cum îi spuneam dumnealui, merg la nepoată-mea, Dănuța, și am și eu câțiva bănișori la mine-pentru taxe. Și a venit la mine în compartiment un om foarte ciudat care stă după palton și prin crăpătura paltonului nu-și mai ia ochii de pe poșeta mea.

Tinerii se priviră unii pe alții speriați. Apoi cel blond luă cuvântul:

— Omul, doamnă, nu mai e sigur azi pe nicăieri. Nici la el în casă, că hoții au chei false până și pentru Yalle. Dar în tren! De aceea călătorim noi totdeauna câteți trei. Bărbați cum suntem și tot n'avam curajul să călătorim singuri. V'am admirat dela început cum călătorii singură. Tuși, apoi își privi iar prietenii, după aceea întrebă misterios, ca un om căruia îi e teamă ca zidurile să n'abe urechi: Dar cum arată domnul despre care vorbiți?

Bătrâna doamnă, căreia în câteva clipe îi revenise toată spaima dela începutul dimineții, îi descrie febril. Din ce îl descria, tinerii arătau fețe mai speriate, până când, după ce se priviră încă odată între ei, unul care nu mai vorbea până atunci, cel oacheș și urățel, dar așa de gentil și el săracul, exclamă surd:

— Da, el e, făcură și ceilalți, privind-o pe bătrâna doamnă cu spaimă ca pe cineva scăpat atunci dintr'o mare primejdie. Aceasta, mai mult moartă decât vie, deschisă mari ochii ei rotunzi ca mărgelele negre, în capul pudrat de ani.

— Și spuneți că e el? întrebă în neștire.

— Da, numai el poate să fie, accentuă cu siguranță, oacheșul.

— Atunci, ce-i de făcut? gemu iar bătrâna doamnă.

Tinerii se consultară între ei. Deși vorbeau încet, se putea auzi: „Să-l dăm pe mâna poliției?” „Nu, fiindcă are totdeauna la el două pistoale încercate”.

Vorbi blondul:

— Doamnă, nu prea știm ce să facem. Individul e periculos. E cel mai abil hoț de trenuri. Nici n'ai simțit până ț-a furat tot. N'a încercat cumva să vă hipnotizeze?

Doamna îl privi buimăcită:

— Nu, dragă, numai picioarele și le-a întins să nu pot ieși pe ușă.

Tinerii tăcuseră. Situația părea disperată.

Bătrâna doamnă se gândi o clipă, apoi își deschise poșeta. Se asigură curând: pachetelul cu bani era tot acolo. Privi întâi atent în jur și văzând că nu e nimeni care să observe, îl scoase și i-l puse misterios în palmă tânărului blond:

— Uite, aici sunt, îi șopti grav. Mi-i ții d-ta până la București.

Tânărul se înroși, ținând pachetelul în mână, nehotărît:

— Vai, doamnă, dar aveți prea multă încredere în mine. Nu pot primi un asemenea omagiu decât cu o condiție: îmi dați voce să-mi iau bagajul și să mă mut în compartimentul Dv.?

Doamna răspunse emoționată:

— Îți mulțumesc, draguță! Dar te expui și d-ta.

— Lăsați, doamnă, prietenii mei sunt aici, ne vor ajuta. Ar fi însă mai bine să intrați Dv. întâi, să nu se observe că ne cunoaștem.

— Că bine zici, dădu din cap doamna, plină de recunoștință.

O clipă mai târziu, se strecură ușurel la locul ei din compartiment. Străinul era ascuns după palton dar stătea la pândă. Când intrase ea, își trăsesse picioarele ca să-i facă loc.

După aceea nu s'a mai întâmplat nimic deosebit. Tânărul blond veni în compartiment cu bagajul, după cum promisese. Străinul își trase iar picioarele, scoțând de după palton capul lui de țigan, buhăit și cu ochii plini de ură.

— Te cred că nu-ți convine, își spuse în gând bătrâna doamnă. Ai fi vrut să mă jupoi de bănișorii mei, criminalule!

Bietul băiat! Își deschise o revistă încercând să citească, dar cum îi tremurau mâinile! îl privi cu milă.

Au ajuns la București la amiază. Cei trei studenți i-au dus bagajul, n'au lăsat-o să-și ia hamal, au ajutat-o să se dea jos din tren, apoi au condus-o până la tramvai. Individul trecu și el pe peron cu pași mari, ferindu-se de un sergent, se vedea că ține să se strecoare cât mai nevăzut. Emoționată, bătrâna doamnă le dădu studenților adresa Dănuței, pofindu-i pentru a doua zi la ceai. Atât de cumsecade băieți! Nu se știe unde stă norocul unei fete, gândi doamna în sine, privindu-i cu dragoste de mamă cum mergeau lângă ea, grijulii, par'că ar fi fost copiii ei.

În clipa când s'a urcat în tramvai, băiatul blond îi luă poșeta și îi vări discret în ea pachetelul cu bani: Apoi i-o restituî. În timp ce tramvaiul se urnea, doamna le făcu semn cu mâna. Apoi nu-i mai văzu.

La 1.30 intră Dănuța veselă în cameră. Bunica ei o aștepta, chiricită pe un scaunș, îmbrăcată, cu pălăria în cap și cu poșeta pe genunchi. Nu-i venise par'că să se desbrace aici, între pânzele cu oameni goi, cuprinsă de o jenă subită.

— Maică-mare, dece nu-ți scoți pălăria și haina? îi sări Dănuța de gât.

— Întâi... uite, își vărj bătrâna doamnă mâna în poșetă scoțând pachetelul care încă o mai ardea.

— Lasă asta, maică-mare, protestă Dănuța jenată.

— Ba nu, ba nu, o incurajă doamna, că pentru asta am venit. Ți i-am adus eu să nu se piardă, că la poșta Dumnezeu știe ce se mai întâmplă.

Cum Dănuța voia să-i pună în buzunar fără să-i desfacă, bunică-sa insistă:

— Desfă-i, fată dragă, să-i numeri, să vezi dacă sunt toți. Că mult am mai pățimit pentru ei! După ce oftă, îi povesti în câteva cuvinte despre hoțul din compartiment și cei trei băieți gentili.

Ascultând distrată, Dănuța desfăcu pachetul. Apoi o privi pe bunică-sa neînțelegând. Privi și bătrâna doamnă: în pachet se afla o bucată de jurnal îndoită în opt. De bani nici urmă.

Simți că se învârtete pământul sub ea. Ajutată de Dănuța se lăsă, într'un fotoliu. Nu mai spunea nimic, își frângea doar din timp în timp mâinile deschizând gura și închizând-o la loc ca un pește care se sufocă.

Într'un târziu doar, mai prinzând puțină inimă, dădu din cap cu fatalism:

— Eu am cunoscut totdeauna oamenii, Dănuța maică. De când a intrat criminalul mi-am spus că aici nu-i lucru curat. Dar când mi-o fi furat banii, nu l-ar mai răbda Dumnezeu?! Și băieții aceia, săracii, ce gentili, când or veni mâine la ceai cât o să se întristeze, sărăcuții de ei, oftă bătrâna. Dănuța răspunse agasată:

— Asta s'o crezi d-ta maică-mare, că mai vin mâine la ceai. Cum, nu înțelegi că ei ț-au furat banii?

Bătrâna doamnă se îndreptă brusc, plină de vioiciune. O amenință cu degetul, fixând-o cu ochii ei rotunzi ca mărgelele:

— Nu fii obraznică! Nu fi obraznică! Exerocul, criminalul, dacă l-aș vedea l-aș da pe mâna poliției. Studenții aceia erau niște băieți gentili, mi-au sărutat și mâna, nu ca Titel al tău. Dacă mai spui ceva rău despre ei îi scriu lui taică-tău să vină să te ia acasă. Arată cu mâna tablourile din jurul ei: Neam de neamul nostru n'a mai făcut de-aldeas-tea! Criminalul!... Criminal din București!

CRONICA

— plastică —

de PAUL MIRACOVICI

E greu de recunoscut în expoziția actuală „Grupul nostru” cu care se obișnuise publicul și artiștii. E și firesc; o bună parte dintre cei ce constituiau această grupare au plecat. Se simțea nevoia de reînnoire, de stimulent. Ultimele expoziții ale „Grupului” erau lipsite de elan, se repetau, mereu aceleași. Impotriva acestei lăncetări câțiva dintre membrii grupării au vrut să dea un ritm nou, un înțeles deosebit expozițiilor viitoare ale grupului. Nu toată lumea a fost de acord și astfel Lucian Grigorescu, Ștefan Constantinescu, Ionescu-Sin, Cassida și Paul Miracovici, Demian, H. Avachian, Alex. Moscu, C. C. Constantinescu au renunțat de a mai face parte din grup, făcând expozițiile sub numele de „Grupul-Nou”. Ceilalți, Baraski, Băjenaru, Nichita, Sorocanu, Phoebus au înțeles să continue expozițiile „Grupului” și — probabil — animați de aceeași nevoie de reînnoșare au invitat să expună alături de ei câțiva artiști ca: Lelia Urdărianu, Constanța Buzdugan, Claudia Millian, Milița Petrașcu, A. Bălțatu, V. Frimu și Nina Arbore.

D-na Nina Arbore expune câteva portrete greoiu desenate și umplute fără grije pentru culoare. Am văzut lucruri mult mai bune, semnate de d-și decât cele expuse aci. D-l Baraski expune monumentul „Sfântul

Dan Băjenaru: „Nud”

Gheorghe” în care d-și a rezolvat probleme grele într-un chip care dovedește că de temelnic cunoaște meșteșugul. Excelent de asemenea portretul (15). Cu lipsiri de gust e înțeleasă lucrarea „Christ”. D-l Dan Băjenaru e tot atât de amezat ca și altă dată de vibrațiile nenumărate ale luminii și cotoare. În afară de ierni, armonios pictate, „natura moartă” (26) și „Nudul” (28) în cari culoarea evocă delicat materia, imi par lucrări cu deosebire interesante. D-lui Adam Bălțatu ne îngăcu-m să-i reproșăm materialul prea gros, prea matăsos și care-și transpune viziunea. Poate, din această pricină factura d-sale să pară prea elegantă.

D-nei Constanța Buzdugan i-am prezis odată că va face sculptura bună. Imi pare bine că lucrările expuse imi îndreptățesc profeția. Lucrarea intitulată „Cap” e printre cele mai bune din expoziție. V. Frimu expune 3 lucrări cari nu par recente. Am văzut la Saloanele din ultimii ani lucrări mult mai libere ca factura decât acestea. În cele expuse acum, d-și înclină către o înțelegere mai grafică, mai decorativă a picturii.

Lui Aurel Kessler i s'a făcut o nedreptate cu totul de neașteptat din partea unor atât de vechi camarazi ca organizatorii expoziției. Tablourile i-au fost expuse fără consimțământul lui, ei fiind plecat de doi ani în America de Sud și așezate contre-jour, pe peretele cu geamuri, astfel că cele mai bune tablouri din expoziție nu se pot vedea. Un sentiment minim de camaraderie ar fi trebuit să îndemne pe organizatori să-i dea cel mai bun panou, nu colțurile cele mai întunecoase și ungherele strălucite. Despre lucrările d-nei Claudia Millian am spus tot binele cu prilejul expoziției sale personale.

D-l G. Nichita, în cele 4 tablouri expuse e același de întotdeauna.

Am fi dorit din partea d-sale un efort mai deosebit. Tache Papatriandafil, în lucrările expuse a revenit la concepția sânătoasă a studiului. Florile expuse înseamnă o lucrare excelentă în care sunt prezente toate calitățile acestui înzestrat artist. D-na Milița Petrașcu expune o compoziție „Crucifix” și două busturi. Ar fi ajuns numai aceluși d-lui Ciomac, care reprezintă atât de bine pe această excelentă artistă.

Fără îndoială, d-l Phoebus constituie într-un fel revelația expoziției. Mai emotiv, de data aceasta cultivă armonii rare, în tonuri neașteptate. Mai puțin cerebral, mai ispitit de arabescurile liniilor și ale valorilor, d-l Phoebus în stadiul actual e cel mai reprezentativ pictor din grup.

D-l Tache Sorocanu expune desene colorate, desene pe care le așterne cu o rară siguranță și gust. Delicat colorate, ele sunt și mai emoționante când subiectul ales sunt copii pe cari-i evocă cu o atenție duiosă. D-na Urdărianu contribuie cu câteva lucrări pline de prospețime și de sentiment. Citez cu deosebire peisajul 120, spontan și cald.

PAUL VALÉRY: „Variété IV”

(„Gallimard” — Paris, 1938)

Am schițat în acest loc, săptămăna trecută, un aspect mai popular dar nu lipsit de interes al gândirii lui Paul Valéry, ilustrat prin numeroase pagini din „Variété IV” și din care învătământul ar putea trage un profit imediat, pentru scopuri educative. Vom semnala de astă dată, pe acela cu mult mai important, în care ni se înfățișează ca autor și actor el însuși, al unei vaste „Comedii a Spiritului”, în distribuția căreia, un Descartes și-ar găsi locul în primul rang, iar un Goethe ar străluci între toți părinții Gândirii și Doctorii Poeziei, ca un „Pater aestheticus in aeternum”, prin consimțământ universal.

Expresia de „Comedie a Spiritului”, prin analogie cu aceea „umană” a lui Balzac sau chiar cu „Divina comedie” dantescă nu apare întâia oară la Valéry, în discursul omagial pronunțat la Sorbona, în 1937, la inaugurarea celui de-al nouălea congres internațional de filosofie, cu prilejul tricentenarului publicării „Discursului asupra Metodelor” și reproduc în „Variété IV”. Am mai întâlnit-o în pagini mai vechi despre Edgar Poë, Mallarmé sau Leonardo da Vinci, alți protagoniști ai numitei comedii. Ne-ar fi lesne să dăm referințe destule despre revenirea acestei preocupări în scrisul lui Valéry; ar fi să împrăștiem însă, cu prea multe aluzii, atenția cititorilor dela expunerea îndepărtată a unei cugetări atât de mult concentrată asupra ei însăși, în funcțiunea sau actul gândirii chiar. Discursul despre Descartes, amintit mai sus și acela pronunțat în 1932, tot la Sorbona, cu prilejul comemorării centenarului morții lui Goethe ne îngăduie să pătrundem în centrul preocupărilor lui Valéry, acolo unde este esențial, în desăvârșita intimitate a lui cu el însuși, de unde vin ecurile patetice ale omului în luptă cu Destinul propriu, dar și farmecul, surisul inimăabil, caratul anumit și unic al personalității lui. Cu un cuvânt mai cuprinzător ca oricare altul: **stilul**, nu numai ca expresie materială, dar și în înțelesul termenului de **structură**, din psihologia modernă, adică „nisus formativus” — forță modelatoare a unui cuprins de idei sau de sentimente. Stilul înseamnă deci o **punere în relație**, astfel că nu se poate vorbi de o valoare omenescă fără să invocăm numădecât pe acel care o valorifică, sau cum observă undeva autorul „Variété-ilor” — „imposibilitatea de a separa pe observator de lucrul observat, și istoria de istoric”.

O privilegiu deosebită i se înfățișează aceluia care privește Istoria, adică știința lucrurilor care nu se repetă, din perspectiva acestei înțelegeri. Un punct de vedere metodic, de cea mai mare însemnătate, se desprinde și se impune atenției oricui întreprinde incursiuni în domeniul vast al Biografiei, al vieții în desfășurarea ei irever-

sibilă pe dimensiunea timpului. Un om mare este, după Valéry, împlinirea unei făgădueli pe care o purtăm în noi, și a unei lacune a cărei formă ne e deosemeni cunoscută. În termenii proprii, atât de sugestivi: „Il existe dans chacun, la place qui attend quelque génie”. Superioritatea acestor oameni față de ceilalți semeni ai lor constă numai din faptul că sunt „mult mai familiarizați decât noi, cu ceea ce este în noi mai profund”. Ceea ce ne autoriză să reconstituim personalitatea unui om excepțional, se află deci în intimitatea noastră, iar nu în opera rămasă dela el, în expresia concretă a genului său! Perspectiva cronologică dealungul căreia biografia cuiva se înfățișează ca un ansamblu organizat este o iluzie a minții noastre, tot astfel cum perspectiva materială este o iluzie optică. Numai datorită unei iluzii de acest fel, ne-am obișnuit să privim o anumită operă ca efectul obligator al cauzei care a produs-o, pe când, de fapt, tocmai cauza, numită de noi creator, este creatura, efectul. Cu alte cuvinte, noi socotim valabilă și reală, imaginea arbitrară pe care ne-o formăm despre un autor, după lectura operei lui.

Paradoxul acestei atitudini constă deci, cum s'a văzut, în protestul impotriva obișnuinței de a identifica pe creator cu creația lui, de a-l reduce la cuprinsul ideilor și actelor exprimate, „ca și cum l-ai asedia în operele lui”. Valéry subliniază limpede această de-nivelare între ceea ce suntem și ceea ce expresia noastră materializată ne face să părem, afirmând axiomatice: „Suntem cu mult mai mult (și uneori cu mult mai puțin) decât ce am făcut. Știm bine, prin noi înșine, că identitatea și unitatea noastră ne sunt ca și exterioare și aproape străine, că ele rezidă mai ales în ceea ce cunoaștem indirect despre noi decât prin conștiința noastră imediată”. Cu alt prilej, autorul „Variété-ilor” denunțase „abuzul de adevăr” care se petrece îndată după moartea unui om mare, când s'ar părea că ideea ce lăsase despre sine se alterează odată cu rămășițele-i pământești, suferind un proces de descompunere asemănător. Fiecare din adevăratele acestea fragmentare poartă cu sine germenele care nu întârzie să se desvolte, al unui personaj fals, astfel că toate mărturiile celor cari sunt despre cei cari au fost se fac sub semnul neîncredincii al unei „pioase infidelități” sau al unei „fidelități calomnioase”. Adică faimosul aforism: „Oamenii mari mor de două ori: o dată ca oameni, a doua oară ca oameni mari”.

Materialul biografilor e prea maleabil, rezistența ce întâmpină e neînsemnată și ispita romanțării pare prea atrăgătoare ca să poată fi înlăturată. Napoleon a încercat, dar fără succes să se

apere împotriva zelului biografic al amatorilor de astfel de compoziții tuluite din împrejurări imaginare, — „tablouri”, cum le numea el — cu scopul ca din înlănțuirea lor să se desprindă anumite semnificații.

Insemnează atunci că trebuie să desăvârșim ce vom putea înțelege vreodată pe artist, pe omul excepțional? Într'adevăr... Ne rămâne doar să pătrundem în intimitatea propriului suflet, să gasim tiparele cari păstrează forma ideală a statuii ce n'a putut fi exprimată de noi, și cu ajutorul acestora să încercăm reconstituirea artistului, a omului mare. Dar nu despre o cunoaștere mistică, prin identificarea cu spiritul autorului sau al operei, în actul contemplării, poate fi vorba în această delicată operațiune.

Noi nu putem înțelege mai bine spiritul operei desăvârșite, în rotunjirea ei concretă de împlinire armonioasă a unei făgădueli, decât luând cunoștință în noi înșine de conturul ei ideal, de făgăduiala care o prefigura. În măsura în care înțelesul operei se actualizează în conștiința noastră și problemele creatorului ei devin ale noastre, suntem abia îndreptății a-l reconstitui. Dar și atunci, fără să-l identificăm cu expresia concretă, realizată, a activității lui creatoare, fiindcă ar însemna să-l „asediem” în cuprinsul unei opere care am văzut că reprezintă sau mai mult sau mai puțin decât ceea ce fiecare suntem în realitate. O reconstituire în **spiritul** acestei opere, încercând adică „să reconstituim o capacitate de opere cu totul altele decât ale sale, dar cu toate acestea, așa cum numai el singur ar fi putut să le producă”.

Paul Valéry nu este niciodată mai el însuși ca în încercările memorabile de a reconstitui pe alți Autori, în spiritul operei lor, regăsindu-se mai mult ca oricând în miezul problemelor care-l frământă pe el.

Din această comedie sau dramă a Spiritului opera lui ne-a înfățișat scene pasionante, de un interes și o intensitate dramatică zguduitoare. Ascultați cum Poetul însuși face elogiul acestui spectacol: „... la vie de l'intelligence constitue un univers lyrique incomparable, un drame complet, où ne manquent ni l'aventure, ni les passions, ni la douleur (qui s'y trouve d'une essence toute particulière), ni le comique, ni rien d'humain. ...Ce monde de la pensée, où l'on entrevoit la pensée de la pensée et qui s'étend depuis le mystère central de la conscience jusqu'à l'étendue lumineuse où s'excite la folie de la clarté, est aussi varié, aussi émouvant, aussi surprenant par les coups de théâtre et l'intervention du hasard, aussi admirable par soi-même, que le monde de la vie affective dominé par les seuls instincts”.

MIHAI NICULESCU

Lumină tristă

Lui Ștefan Baciu

Am ajuns acum la un sfârșit de caet...
Nu mi-am lăsat gândurile să moară,
Am cernit cu ele-atâtea pagini
Pe care le iubesc ca pe-o amintire.
Cântec de durere, cântec de iubire,
Le-am smuls, toate, dintr'un suflet de poet...
Privesc dintre morminte și paragini
Un gând care se nălț'acum și zboară.

E gândul meu, o aripă rănită,
O stea acoperită de un nor.
E gândul meu, copilul care plânge
Pentru un vis care-a sburat de mult.
M'aplec pe pieptul lui ca să ascult
Cum bate 'necet o inimă zdrobită.
M'aplec pe rana tristă, fără sânge,
Să sorb cu sete versul călător.

De ce plâng, oare, cântecele mele,
Spărgând o lacrimă 'n seninul lor?
De ce se-apeacă peana peste versuri
Ca peste-un mort o mamă 'ndurerată?
Mă înspăimântă soarta blestemată
Să-mi plimb durerea veșnic printre stele.
Sunt un hoinar prin alte universuri
Care culege cântece din zbor.

Eu simt în mine o lumină tristă
Care s'a rupt, de undeva, din soare
Și a găsit în versu-mi adăpost.
E un blestem? O binecuvântare?
O simt în mine ca pe-un val în mare
Și-o port în suflet ca într'o batistă,
Tovarășă în drumu-mi fără rost,
Lumină tristă, zâmbet care moare.

TRAIAN LALESCU

Milița Petrașcu: Crucea de pe mormântul lui Octavian Goga, la Chiocea

Tache Papatriandafil: „Flori”

Const. Barascki-Muşat: „Fecioara cu Isus”

CRONICA

— muzicală —

de ROMEO ALEXANDRESCU

VACLAV TALICH LA „FILARMONICA”

Deși în limitele unui program mediu și cu destulă stângăcie grupat, excepție făcând două nocturne de Debussy, d. Vaclav Talich și-a aplicat cu ardoare forțele d-sale de animare dirijorală, atrăgându-și personal tot succesul permis de împrejurări.

Tensiunea dramatică, ritmica strânsă și de imperioasă desfășurare pe care a dictat-o cu deosebită concentrare în fazele de acțiune hotărâtoare ale cursului muzicii din simfonia patetică de Ceikowski, au tradus accentuată emoție și fluxul unui temperament mereu prezent.

În acest chip, interpretul și „Filarmonica”, pentru a cărei inimoasă și meritorie execuție elogiul nu este de prisos, au putut compensa într-o anumită măsură, prezența în program a unei simfonii a cărei alegere nu se impunea nici prin semnificație muzicală, nici pentru echilibrul în repertoriu, de care, atât de puțină grijă au organizatorii programelor.

„Nuages” și „fêtes” de Debussy au adus lumină în masa compactă a programului. Nocturnele lui Debussy sunt însă trei, ceace nimeni încă n'a putut afla de la „Filarmonica”, unde se execută în totdeauna primele două. Este drept că a treia „Sirenes” necesită și un adaos coral, totuși, măcar pentru odată, ar trebui să se încerce acest pas înainte, printre atâți pași pe loc, succedați cu prea multă perseverență dela o vreme și la care asistăm cu părere de rău.

CONCERTUL D-NEI MARIA MOREANU

Se petrece la noi, în lumea cântului, un fenomen ciudat:

La producțiile „Academiei regale de muzică” sau venind din cercurile învățământului particular, se ivesc mărturii care învederează rodnicie în straturile talentelor vocale românești. Totuși, criza de cântăreți formați, maturi, capabili să susțină o carieră traică și însemnătoare, nu se poate nega. Fără a urmări comertul integral, în cronica de față, a cauzelor acestei puțin îmbucurătoare realități, credem că în primul rând situația e datorită grăbirei cu care se trece peste studii, insuficienței de atenție care se dă școlii de cânt, din sete primejdioasă de succes imediat, din necunoștință importanței imense pe care cultivarea amănunțită, îndelungată, plină de răvnă, a glasului, o are pentru un cântăreț.

Apoi, în genere, din lipsa de cultură muzicală și uneori, de ce n'am spune-o, și din lipsă de cultură pur și simplă.

Arta delicată și excepțional de exigentă a cântului, presupune străduințele unor pregătiri speciale și generale care să poată situa într'adevăr un muzician vocal la nivelul de știință și maestrie al solistului instrumental.

Este de aceea cu totul bine venită și dătoare de ceva mai mult optimism o afirmare tinerească atât de bogată în elemente artistice de preț ca aceea a d-nei Maria Moreanu. Concertul d-sale dela „Ateneu” a reliefat mai mult de cât o sănătoasă și plină înzestrare de glas, mai mult decât o evidentă distincție de temperament și o muzicalitate naturală abundent manifestată. D-na Moreanu a putut susține, odată cu acest examen pe deplin favorabil însușirilor lirice alese cu care este dăruită, o probă incontestabilă de discernământ stilistic, de desvoltare a simțului înțelesului, de identificare și de valorizare a mijloacelor de expresie, care asigură talentului d-sale condițiuni realmente artistice. Interpretările pe care le-a putut da liederurilor foarte variate în conținut și exigențe, din concertul d-sale, justifică toată încrederea în cariera de cânt pe care a început-o, cu un temei care a recomandat-o drept un element artistic foarte serios dotat și organizat.

PAPAGALUL ȘI CHIOP

de CONST. ENE

Amurgul își ineca razele prelungi în apele liniștite ale mării. Dela fereastră, căsbindu-mă să mă îmbrac mai de grabă, urmăream ca un observator, grupurile gălăgioase care se depărtau. La Constanța, pe sub bolțile serii întâlnești atâtea curiozități. Și eram dornic de așa ceva. Prescripția doctorului care mă imobilizase mai bine de o săptămână, tocmai în timpul când în port sosiseră cele mai multe vapoare și briza suflase mai mângâietor ca totdeauna, se împlinise. Mă simțeam reconfortat.

Prima seară când mă așvârleam din nou în jocul de lumini al străzilor și în gălăgia furnicaului omnesc, după chinurile îndurate. O! câtă voință îmi impusesem. Eu care niciodată nu gândisem să fiu absent dela o plimbare pe valuri, dela o simfonie sau dela un scandal! Și totă această abținere numai dintr-o amenințare a medicului. Imi spusese că dacă nu mă îngrijesc, pot să mor.

Gloria nu știa nimic de hotărârea aceasta a mea de a leși pe mal. Fusese obișnuit de dimineață la mine, surzătoare, plină de viață și speranță, însă nu-l spusese. Este adevărat că mă găsisse mai plătisit ca oricând și oarecum dezorientat. Deaceia a stat puțin, întrebându-mă scurt, cu un accent vădit de compătimire dacă mă simt mai rău. Mi-am păstrat atât de bine calmul că n'a priceput nimic. Când a plecat mi-a prins capul între mâinile trandafiliilor, calde, și m'a sărutat. Răceala mea simulată nu cred s'o fi impresionat; totuși agrisele ochilor s'au udat de lacrimi.

Servitoarea a intrat tiptil, târându-și papucii de păslă. Era veselă, fruntea ei se încununase de o lumină ce trăda mulțumire și puflă din trabuc.

— În seara aceasta să nu mă aștepti cu masa... Să mănânci tu...

— Pleceți unde? m'a discutat spionându-mă cu ochii plini de bu-nătate.

— Deloc...

Am slobogit-o pe ușă ca un porumbel ce scapă din colivie. În-bunurec îmi umplea ochii. Răcoarea îmi îmbrăca obrazul cald, proaspăt bărbierit. Strada lungă și întortocheată, cu case mari din care puteai să vezi nisipul sculptor al plajei și vapoarele cari soseau și plecau, se chinuia într-o beznă adâncă. Din primul moment m'am gândit să renunț la toate planurile, să mă întorc în cameră și să citesc toată noaptea. N'am făcut-o. Dincolo de această stradă, de negrul și hopenile ei, e muzica și valurile mării, unduitoare în alungarea lor înceată.

Calea aceasta o bătușem de nenumărate ori, figurile cu caii mă întâmeam față'n față le recunoscteam. De pe plajă sau din restaurante. Nu ne salutăm însă, evitând discuțiile. Fiecare se întorcea și urmarea cu privirea pe cellalt, mormâind ceva.

Seara se lăsa tot mai frumoasă, luminile tremuau pe trotuare umbre lungi, stranii. M'am oprit sub un bec și mi-am numărât banii. Aveam destul. Cu fruntea în vânt, am chluit de bucurie și am plecat mai departe...

* Tăcșosule!

Două perechi de palme au răsunat pe un obraz. Femeia a început să plângă cu hohote, cuprinsă de mânie. Bărbatul, înalt și slab cum se distingea prin întuneric, a injurat și s'a depărtat cu pași grăbiți.

Nu mai e-a nimeni prin apropiere. Liniștea depărtării turburată doar de un imperceptibil suspin al brizei, unită cu moleșitoarea căldură iradiată de pământul până mai adineori încins de raze roșii, au măcinat în ele micul eveniment. Orașul se vedea ca un elefant colosal; vapoarele ancorate la câteva sute de metri, niste cutii plutitoare. Și dincolo, aproape de cellalt țarm, urcând înec pe scara cerului, luna își împărășia ghirlandele de lumini, mai darnică și aprinsă ca oricând.

M'am apropiat. Femeia căzuse în genușchi, în nisip, lăsase capul în poală și cu mâinile scurmate, ca o pasăre. Lângă ea, alături, pe un picior, motăia trist un papagal.

— Ce s'a întâmplat? am întrebat prinzând-o de umeri.

Necunoscuta s'a ridicat nepăsătoare, plină de scârbă și înălțând ochii spre mine, fosforescenți, rostogolindu-l ca un vultur mi-a spus apăsut:

— Cu vagabonzii n'am treabă... Sta dreaptă, cu pieptul scos, și mă privea. Tăceam. Vorbele ei spuse cu atâta ton jicnitor mă paralizase. O întreagă tiradă aveam în gând.

S'o apăr, să-i întăresc credința că cel care-a bătut-o este, nici mai mult nici mai puțin decât o brută, un om care nu merită să se bucure de atenția ei, de dragostea ei. Și alături de acestea, papagalul care sta cu ciocul plecat, beat parcă, îmi suscitase interesul. Ce legătură era între ea și nemernicul care-o pâlmuise? Intre ea și papagal? Ce amestec are el în viața ei? Și câte întrebări mă chinuiau deodată! Toate însă mureau în gătle, otrăvite de vorbele-i nechibzulte.

— Vreau să te salvez... am îngânat, cuprins de un tremur.

S'a schimbat deodată. Parcă n'ar fi fost ea, parcă nu-mi împărășise oricare curaj, cu două secunde mai înainte tot ea. Un ras șmotos l-a încins ființa. Clar, tinerește, nevino-vat.

— Ce ai cu mine! Nu ți-am cerut nici un ajutor... Solicițundea dumitale mă încântă... Dar tu te temi? a deschis ea ochii larg, înșurubându-i în întuneric, căutând să descopere dacă nu cumva omul acela ne pândește...

— Pentruce?

— El se poate întoarce. Papagalul n'a mâncat nimic de azi dimineață. L-a închinat într-o cutie și a uitat de el... Are să-i aducă ceva...

Parcă începam să pricep. Un papagal, mobilul unui scandal între doi îndrăgostiți. Numai așa putea să fie. Cine era omul care se îngrijea atât de pasărea ce sta supărată pe creasta pietrosului?

I-am apucat mijlocul. Cald și mireșmat, ea s'a lipit cu tot corpul de mine. Tremura de emoție.

— Papagalul e al meu. L-am cumpărat anul trecut din India.

— Ai fost în Asia?

— Da... Ambiția tatei m'a purtat până acolo. Mă dusesem să studiez religia budhistă. Drumul a fost plin de peripecii. O aventură cum n'am să mai trăesc mi-a încordat viața, făcându-mă să uit amintirile, p.ien-tenii și locurile...

— Așa este când pleci departe: mai întâi să te pregătești sufletește. Nimeni și nimic să nu te mai preocupe, în afară de viitor...

— În privința aceasta pot spune că am bătut recordul... Pe bord am întâlnit o sumedenie de studenți. Tineri, veseli, intraprinzătorii. Mi-am găsit și-un amant...

A răș cu capul pe spate. În timpul ei strâns în rochia subțire de marchizet, reliefând ispititor formele pline, s'au trezit senzațiile trănite atădate. Cu mâinile lungi, frecându-mi obrazii și așa înflăcărați,

m'a învățat pe loc. Râdea ca un copil de neputința mea. Când a văzut că tăcerea se prelungește și nu am de gând să fac nici un gest, mi-a tras o palmă, puternic, de mi-au dat lacrimile.

Papagalul care stătuse supărat, dușmănos, într-o clipită a ajuns pe umărul-i. Mai întâi și-a vârit ciocul prin părul ei negru, bogat și pomădat, apoi a întins gâtul spre mine, parcă ar fi așteptat decapitarea.

— Dumneata nu știi ce înseamnă dragostea în largul mării... Nu știi. Și așa sunt mulți... Să-ți spun eu... E ceva nemaipomenit, și ochii ei lusesse ca două pietre nestemate, glasul i-a căpătat o melodie subjugătoare iar papagalul ascultă, atent...

Vaporul plutește în larg, pe spinarea valurilor ce se pierd în nesfârșit. Umbrele oamenilor cari înțârie pe bord creșc în imaginația ta ca niște fantome... Orașele lăsatate în urmă, sau cele ce se lvesc în depărtare seamănă cu cimitirile noastre... Și cântecul marinariilor — sunt unii cari cântă ca învighetorele... și simfonia apei ce lovește în turbine... În cumpăna nopții, când toți au adormit, să te uiți în adâncul apelor. Luna își îmbăiază t.upu

inchipuit ca o fecioară... Linia care pleacă din ochi — ori unde te-ai uita — tot la ea ajunge...

— Destul!... Am înțeles totul...

Vorbea așa de frumos! Nici visurile mele nu-mi procuraseră atâtea surprize. Și desfătarea se prelungea cu atât mai mult și se intensifica în trăirea mea, cu cât femeia aceasta mi se destăina tot mai sincer, înlăturând nedumerirea care mă cuprinsese.

O aventură în care marea cu tot ce are mai splendid în nopți somptuoase, a lăsat urme adânci. Acest fel de a fi mă preocupase mereu. Inchipuirea oricât de înaripată, nu poate bănuși jocul frumosului; iar peisajul este mai adânc decât îl întuim noi.

— Povestea acestei pășări e simplă. Cadou dela un indian care pretindea că mă iubește atât de grozav, că fără mine nu poate trăi nici o clipă. Într'adevăr, la două săptămâni după ce m'a cunoscut a sucombat; dar nu din cauza mea. O boală de plămâni l-a secerat... Habar n'am, făcu ea cu un gest de totală indiferență.

— Totuși papagalul l-ai păst. at. Desigur, îngrijirea lui te-a supărat mult. E o pasăre oarecum pretențioasă...

CEAI, LA SANDA

de ȘTEFAN BACIU

La șase, după ce a aprins luminile, Sanda a deschis butonul aparatului de radio, căutând un post cu muzică de dans. Odaia în care stătea, era o încăpăre largă, scaldată abundent în lumina becurilor mate, cu pereții înalți, accoperiți cu tablouri, aproape ca o sală de muzee. Era, aici, un ciudat amestec de stiluri și colori, o stranie împerechere de școli și de nume. Mobilu grea, sculptată într-un lemn negru, dădea încăperii un aer grav de sală de consiliu, pe care îl risipea oarecum dezordinea scaunelor și a covorurilor împinse lângă perete, ca să fie loc pentru dans, precum și masa cu țevi, tartine, pahare cu vin, sticle și cești. Numai perdelele, de un verde închis, cari cădeau în falduri grele, dădeau odăii un aer de tandrețe și de intimitate aproape feminin.

După ce puse pe tavă paharul de cristal, ștergându-și buzele cu batista, Sorin se întorse către cele două fete cari stăteau în spatele lui, linându-se de braț. Cora și Ioana, râdeau ca două buchete de flori într-o primăvară nouă. Erau, amândouă, atât de vesele și de pure, încât Sorin se gândi că ar fi nostim să le sărute, frățește, pe frunte. Inveselit de acest gând, le luă de braț și se oprî cu ele în fața unui tablou. „Picasso”, le explică el. „Vedeți, arlecuncul acesta atât de uman, atât de trist, e o copodoperă. Iser, îl imită oarecum...” „Sorine, iar nu le dai pace fetelor, și le instruești?” îl amenință Sanda, din colțul opus al odăii, unde stătea pe o canapea, între Petre și-un tânăr tăcut, arătându-le un album cu fotografii din liceu, pe cari le catalogase și le dăduse extrem de minuțios. Și deodată, sîrind de pe canapea, zise: „Hai să facem un dans”. Cora și Ioana o aplaudară rîzînd de bucurie și de tinerețe. Cora începu să valseze cu Petre, zămbindu-i cu groșete fine în obraji. Petre, privea înainte, foarte preocupat și atent ca să n'o calce pe picuț. Ioana, care spunea mereu că adoră dansul, se lăsa dusă pe parchetul luciu de Sorin, care o privea spundându-i umerii ca s'o sursere, că „e o fată de ciocolată”. Sanda dansa cu Tudor și răspundea monosilabic complimentelor pe cari acesta i le făcea cu o ener-vanță candoare.

În mijul de lângă sobă, singurul nedansator se lălmăise pe perne, fumând și privind perechile cu ochii micșorați. O privea pe Cora, la urmărea cu atenție pașii, se uita la părul ei blond strălucitor și se bucura văzînd-o mereu zămbind. Ioana era absentă și covârșită de melodie, ca și când ar fi asistat la un cult, iar Tudor râdea șmotos, oricâteori Sanda îi spunea că nici nu l-a iubit vreodată. Iată, își zicea nedansatorul, iată bucuria lor deplină. În cutia de lemn viorile se sbăteau, plîngînd acum o melodie foarte gravă și numai Cora era un zămbet în tristețea care se lăsase peste toată încăpărea. Cîrînd muzica se schimbă într-o melodie vioasă, perechile începură să pă-

șăscă în ritmul ei, bătându-se apoi pe genunchi și rîzînd cu poftă. Vocile lor cădeau ca niște serpentine de hârtie, desfășurîndu-se mereu și oprindu-se brusc, ca la o comandă. Muzica tăcu.

Ioana și Cora se îndreptară, roșii de oboseală, spre colțul în care ședea prietenul care la privea și se așezară pe câte-un braț al jilului, făcându-și vînt cu batistele. Sanda umăia de ceilalți băieți, asaltă masa, deșertînd o sticlă care rămăsese intactă. Se auziră paharele, ca un sunet de șanie, ciocnindu-se și atingînd apoi masa. Fumătorul din jil se uită cu băgare de seamă la fetele cari ședeau lângă el; tinerețea lor aproape imprințată îl bucura și proșpătatea asta a buzelor și a tenului, îl făceau să se gîndească la frumusețile vopsite ale saloanelor, la oflilele măști de sub farduri. „Fetelor, totdeauna când sunt cu voi, mă molipsește și mă încîntă aerul vorbelor: „Să știi că ne supărăm, căci nu știi să faci altceva decât complimente” — și rîse, uitându-se la Petre care se apropie de Ioana, scuturînd scru mul țigării cu degetele-i lungi și subțiri, galbene de tutun ca o coajă de portocală. Tânărul din jil, se ridică, îndreptîndu-se către Sanda și Tudor, cari stăteau răzîmați de fereastră și vorbeau. „Uite, domnul ăsta, care e un foarte bun patinator, nu se lasă convins că mi-e absolut indiferent țara, iar mi-a adus o poezie, căci știi, se crede și poet”. Sanda puse hîrtia împăturită pe pervazul ferestrii și privi în seara care se lipise parcă de gecumuri.

Acum se apropie și Sorin, care ascultase foarte amuzat întreaga scenă și anunță că știe „una bună” despre Tudor, „dar absolut autentică”. „Astă vară” începu Sorin, „eram la mare. Într-o zi mă duc la Balăic să-i fac o vizită prietenului nostru Tudor; intru în vila în care locuia și nu dau de nimeni. Urc scările spre mansardă și în spatele unei uși, auz un șmotel de palmie; deschid ușa încet și-l văd pe Tudor în fața oglinzii, pămîndu-se pe amîndoi obraji și spunînd: „Nebunule mic, nebunule mic, ai amestit tot Balăicul!”

Un hohot de răs puse punct vorbelor lui Sorin, care, foarte satisfăcut, scoase din tabacheră o țigare cu vîrf aurit și începu s'o bată de cutia de chibrituri. Tudor nici nu se sesiză, ci surâse încîntat, ca de o mare și definitivă

Chip zugrăvit

Azi noapte chipul din nou a vorbit.
Prin alba fereastră luna trecea,
Cădeau fire de-aur pe trupul alb —
Iar raza de soare, tot mai mult strălucea...

Cum ochii ardeau de nesomn m'a întrebat
Căi împărați au trecut peste el?
Și'n grele amurguri pe unde-am nopțat
Din câte castele făcut-am inel?

Apoi, mi-a cerut pădurea din vis
Cu flori de mătășă și moara de vînt,
...Iar dela mîntășul din urmă zapis
De cum am știut să 'ngenuchi și să cînt?

M'a dus prin albe cetăți de 'mpărat
Chipul să-i vad în fântînie reci.
La care de seate m'opream câte-odăi,
Cînd gol și-ostenit mă opream în poteci.

...Ajunerăm poate și'n țara cu smei,
Căci cerul se stîns și luna muri.
Noaptea-și prinsese'n ureche cercei
De aur și foc. Iar chipul pieri.

Tîrziu măntorceam Cocoșul cînta.
Sîngur sub bolți treceam ostent:
O pasărea 'n inima mea se sbătea
Și-un chip pretutîndeni cădea zugrăvit.

Ioana râdea în pumnii mărunți și toată fața ei mică, parcă desenată cu vîrfurile unui ac, părea un bulgăre de zahăr ars, în care ochii jucau ca două flăcări vii.

„Ciudat”, îi spuse Petre prietenului său, care stătea rezemat de sobă, „privește-o pe Sanda, parcă adineori nici nu era vorba de ea”. Într'adevăr, Sanda stătea cu fruntea lipită de luci ferestrii și zămbea. „Uitați-vă la ea” glumi Sorin, „parcă e un desen de Ingres”. Sanda rîse în cascade mici, spunînd: „Vai Sorine, cum poți vorbi întotdeauna atât de nobil și de ales?” „Asta e presiunea lui”, îl înțepă Petre, care era mereu pus în grea cumpănă cînd Sorin începea să peroreze, ba uneori Petre anunța: „Acuma Petre Goleșcu se retrage din

discuție, fiindcă e un individ incult!”

Din cutia neagră a aparatului de radio, porni o melodie care îndemnă din nou la dans. Perechiile se lăsară purtate în voia muzicii, trecînd înaintea ochilor celui ce le privea, ca niște vedenii, sau ca niște vapoare cari vin de foarte departe și nu merg nicăieri.

...Ioana e acuma un fum de pipă sau numai un duh, așa cum plutește în brațele lui Tudor, gîndi omul din jil; iată, umerii i se pierd în vîrtejul acesta și curînd se va înălța spre țara. Cora, este mai mult o vultură blondă, o rază de soare, un inel lunar și Petre care o privește atât de pierdut, atât de îndrăgostit, o va călca desigur pe pantof; fata se va topi și în locul ei va rămîne o stea sau un clinchet de voce. Sanda părea o bucată de noapte, clopită sobru și fin, o frîntură de beznă brună, în care numai dinții zămbecului rece și distant. Sorin o întregea cu tăcerea.

Iată, își zise omul din jil, mă aflu între aceste trei fete și nici eu nu știu pe care o iubesc, nici nu știu dacă iubesc pe vreuna din ele. Sunt mult mai singur decât atunci cînd mă pierd noaptea pe uliți, mult mai singur aici, între Cora, Ioana și Sanda. Poate că o iubesc pe Sanda, poate că și Sanda mă iubește pe mine; desigur, acum cînd mă privește peste umărul lui Sorin, se gândeste la mine și bănuiește că mă gîndesc la ea. Cora zbură prin fața gândurilor și rîse liniștitor, odihnitor, prietenește.

Și-apoi din nou Sanda, în fața ochilor săi, trecînd tot mai bine conturată, tot mai chemătoare, tot mai îndepărtată. Dacă-ăș întinde mîna, gîndi el, s'o prind în palmă, ca pe-un futur sau ca pe un strop de rouă și s'o ascund în mine; acum, Sanda dansa ca o umbră, fără să mai atingă parchetul cu picioarele și peste o clipă dispărură... Nici nu știa cînd se isprăvise dansul, cînd tăcuse muzica...

„Domnul viseză?” glumi Petre, care se apropie de el, lovindu-l pe umăr, ca să-l trezească din gânduri. „Dacă nu visez, în orice caz mă gîndesc la un lucru foarte ciudat!” răspunse

— O tin pentruca să-mi aduc a-minte că am hoinărit pe acolo. Altfel m'ași fi scăpat de mult. Căți nu mi l-au cerut spre vânzare. Se va termina însă și cu el, ca și cu primul lui stăpîn. Un doctor mi-a spus că e tuberculos...

— Pe-este-te!...

— În ultimul timp îi poartă grije domnul, arată ea cu mîna în direcția pe unde dispăruse cel ce-o bătuse... Nu vrei să mergem? Mi-e foame.

Gloria. Să mă fi văzut Gloria cât de respectuos îi ascultam vorbele, cât de jinditor îi priveam buzele groase, senzuale. Pe cînd eu nu-i permiteam să întindă nicio discuție, să facă vorbărie, să mă delecteze... O priveam în ochii rari...

— În toate restaurantele se mănîncă prost... Scump și prost... Știu eu însă unul... Nici la Bucu-rești nu întîlnești...

Ca o frunză desprinsă de pe ram, mă lasam purtat după voia ei. Dacă mi-ar fi spus să o las singură sau să omor papagalul, cu toate că știam așa de puțin despre aceste două ființe, nu m'ași fi împotrivit deloc. Mă alăturase așa de mult de sufletul ei, de viața ei învăluită încă în mister pentu mine, că pasiunea de a o cunoaște, de-a o demasca — creșcuse la paroxism... Mi se învărtău în creier gînduri diavolești și cu fiecare pas făcînd înspre orașul care nu prezenta nimic nou pentru mine în afară de faptul că-mi rezerva deslega-rea unei mari probleme — numărul lor creștea vertiginos.

Plecată din cine știe ce sat de țară, într-o noapte, în urma unui greu păcat tinerește, împinsă de ființa ei colcăitoare, ajunsese la Constanța. Mizeria de aci, păcălelile necunoscuților marina-ri, îl inflorise în creier ideea să plece departe. Spusa ei cu studierea religiei budhiste era o scorneală. Un tată care-și trimite fiica tocmai în Asia pentru studii, trebuie să fie cel puțin nebun! Ceeace mă contraria însă, era, ca și în cazul cu care așvârle vorbele, chibzulua cu care înșira ea evenimentele.

Povestea aceasta i se potrivea atât de bine ei, c'o îmbrăca într-o aureolă aparte. Ascultasem din gura multor fete povești asemănătoare; păreau caraginoase. Suspi-nul lor nu trăda decât lipsa unei organizate împătășiri a sbuciumelor și bucuriilor. Din primul moment le oprism destălnukrea, căci neverosimilul era isbitor. Aci era ceva ce totul diferit. Cel puțin așa mi se părea mie.

Papagalul sta cocoțat pe umărul ei, și oscila la fiecare pas. În noaptea aceea, singuri sub haina liniștelii și bolta ce-ului, strănși unul lângă altul, am avut impresia că pasărea aceasta mă pîndește ca să-mi scoată ochii cu ciocul ei încovoiat. Fără să-l motivez prietenii mele, i-am slobozit brațul, am mers la doi pași, mai voios, parcă renăscut. I-ași fi rupt gâtul cu mâinile. Îndăcutabil, papagalul acesta care ne urmărește, fusese martor la toate întâmplările din viața neomoscutei, de vreme ce e-a nedespărțit de ea. Cum l-o fi putut suporta până acum?

— Unde locuiești? am întrebat-o.
— De ce?
— Să ducem papagalul... Imi pierde toată dispoziția cînd îl văd în fața ochilor. Am credința că-mi merge rău și o să terminăm cu ceartă...
— Nu-ți cobo... Luki e aducător de noroc... O petrecere fără el n'ar avea niciun rost... Nu-l cunoști!... Așteaptă să-l vezi!...

Mă răcîia pe ficat și nu știu ce m'a oprit să nu prind stoara ce-o avea legată de picior și să-l așvărî cât colo. În mintea ei și a prietenului ei, și-a tuturor celor cari o cunoscuseră se bucurase de aceeași trecere. Dar s'a isprăvit. Eram decis să se termine odată cu asemenea nerușnări.

— Luki e băiatul cel mai simpatic din lume...
— Mi-e scîrbă...
— Nu fi rău...

Un aer încărit ne-a isbit în nas. Eu am tușit, ea a pășit stăpîna pe situație. Mesele erau toate ocupate. Figuri puhave, blegite de băutură și nesomn și-au întors privirea galeșă spre noi. Papagalul a fluerat prelung încet m'am cutremurat și a sburat la singura masă goală pe care un cheher tânăr, violu a scos-o de după o perdea.

— Ai văzut ce deștept e? mă smuci ea de mîna, zămbind cu gura până la urechi.

— Hm! mormăli uitîndu-mă în dreapta și în stînga.

— Bine-ai venit Yvonne...

Femeia s'a oprit ca electrizată.

CRONICA DRAMATICA Cinematografele

Bucuresti

TEATRUL NATIONAL: „BLOCKHAUS”, comedie in trei acte de TUDOR MUSATESCU si SICA ALEXANDRESCU

Viața modernă, pe care o trăim cu toții, are multe părți mai puțin plăcute decât ne par la prima vedere. In special sistemul de locuit in blockhaus-uri, cu toate avantajile ce le procură, confort, igienă, etc., a-

Gr. Mărculescu

duce cu el o gamă întreagă de plăceri pe care numai cei încreați, ca să zicem așa, le pot înțelege. Sau, ca să fim mai precizi, de care numai cei pățiți își pot da seama.

Vechinătatea, această minunată formă de trai în societate, care pare atât de poetică, — grădini alăturate, un gard comun, discuții din prispelile respectivele case — din timpuri patriarhale, se transformă deodată într'un chin, când utilajul modern urcă la etaje nenumărate vecinătatea, desbrăcând de farmec și sătulă până la exasperare de „gentiletele” reciproce ale conlocatariilor.

Micile incidente domestice, certurile neînsemnate, nervii fiecăruia, pasiunile variate a'e unora și altora, pentru radio, pian, mosafiri și altele, își trimit ecourile înoportune și supărătoare, până în auzul bietului vecin, care, firește, ar vrea să fie străin de ele. Dar zidul e subțire și zadarnic vrea să nu te bage în seamă. Ele se aud, te urmăresc, te obsedează. Și bineînțeles, ajung să-ți otrăvească viața.

Pornind de aici, d-nii Tudor Musatescu și Sica Alexandrescu au înghetbat comedia Blockhaus.

Ațiunea se desfășură în două apartamente, concomitent — două apartamente vechi. Într'unul locuiește d-nul Radian cu soarta, în celălalt d-nul Ioanid cu soarta.

Viața lor are comun numai blestemele pe care și le-aduc

unii altora — blesteme spuse în surdina sau cu glas tare, soției sau prietenilor, căci între ei, vecinii nu se cunosc — și de curge lipsită de variații până când, veșnica poveste, — apare un amant: amantul d-nei Ioanid.

Aceasta face legătura între cele două apartamente — respectiv familii, — datorită unor întâmplări mai mult sau mai puțin neverosimile.

Și iată-l pe vecin, însfârșit împăcați. Își deschid o ușă în zidul despărțitor, duc viața în comun, în cinci, și fiecare dintre soți îl crede pe celălalt încoronat.

Dar, totul are un sfârșit pe lume: doamna Ioanid îl surprinde pe amantul ei într'o situație critică, împreună cu doamna Radian și de-atunci, într'un ritm precipitat, urmează prăbușirea lui Nicușor Fulda, din rangul de amant — geloza reciprocă a celor două doamne distrugând în câteva minute ceea ce respectivii soți n'ar fi isbit să facă niciodată.

Lipsiți de trăsătura de unire ce o îndeplinea acest Fulda vecinul se ceartă din nou, își aruncă în față cuvinte grele, se despart, hotărâsc să zidească ușa dintre ei și piesa se termină într'un tam-tam grozav de tângiri și vase lovite, radio pus să vocifereze, pianul zecrângănând, și așa mai departe.

In fond, o comedie bulevardieră isbită în linii generale care ar fi fost mult mai potrivită pe scena oricărui teatru dar nu a Naționalului.

Cu această singură rezervă,

Marietta Deculescu

trebuie să subliniem meritele autorilor de a fi conturat cu abilitate și humor, părțile caracteristice vieții de blockhaus, cu toate neplăcerile ei.

Ritmul comediei este susținut în special de jocul actorilor, cari și-au dat silința să armonizeze cât mai mulțumitor spectacolul.

D-nele Marietta Deculescu și Eugenia Zaharia, în rolul soțiilor, au îmbinat feminitatea cu inteligența jocului, dovedindu-se perfecte eroine ale unor întâmplări hazlii pe alocurea.

D. Ionescu-Ghibericon s'a relevat într'un rol interesant, iar d. Mărculescu a jucat cu multă fineță.

D. Pop Marțian (Nicușor Fulda), a fost un element de atracție al spectacolului, prin atitudinea d-sale degajată care ne-a răcorit.

D-na Natașa Alexandra a avut câteva replici interesante.

D. V. Enescu a condus spectacolul cu lăudabilă abilitate.

Comedia Blockhaus va face, probabil, serie, fiindcă în primul rând se adresează unui public care s'a arătat foarte dornic de întâmplări hazlii, care să-l poată face, în decurs de câteva ore, să-și uite necazurile de peste zi.

Au fost însă și momente deplăcute. După cum am spus, pe scena unui teatru de o mai mică importanță ele nu s'ar fi observat. La Teatrul Național însă, au apărut într'un relief supărător, prejudiciind piesei atât de bine intenționată.

VICTOR POPESCU

Cluj

„SAMSON”, dramă de H. BERNSTEIN

Teatrul Național din Cluj a oferit de curând premiera unei drame faimoase din vastul repertoriu al lui H. Bernstein. Samson este o piesă mai veche a acestui autor fecund, care și astăzi nu lasă să treacă anul fără o lucrare de teatru. Ea e construită pe indelete, cu episoade numeroase și cu discuții prelungite până la istovirea interesului, de oarece aceste discuții nu caută decât efecte de moment, de cari motivul dramatic al acțiunii s'ar putea lipsi. Pe vremea ei însă lucrul acesta supăra mai puțin. Poate că tot atât de puțin supăra și evoluția sinuoasă a conflictului.

Piesa e prețuită de actori și regizori pentru scenele „tari”, cum se spune în limbajul profesional, pentru momentele „teatrale” ce le cuprind, și mai ales pentru relieful puternic al personajului principal, un fel de Samson modern, care se ridică din mediul umil și parvine la bogăție, la raporturi sociale alese și se luptă cu o lume întreagă, aservindu-și-o sau distrugând-o, pentru a ajunge la suprema cucerire răvniată: aceea a inimii femeii cu care, de formă, este căsătorit de mult.

Se cuvine să relevăm dela început, și în mod general, grija dovedită de direcția de scenă pentru interpretarea piesei.

In special, d. N. Voicu, în rolul titular, a dat o fericită întrebunțare calităților dramatice de cari dispune, exprimând sobru dar masiv energia și hotărârea bărbătească a personajului interpretat. Totdeauna

am susținut că rolurile de dramă convin mijloacelor și temperamentului d-sale și de astă dată am avut o nouă confirmare a acestei credințe.

De asemenea d. Sandu Rădulescu, în rolul tânărului de bani gata, ușuratic și monden, a avut o interpretare plină de umor și de vervă tinerească, dând astfel personajului un deosebit farmec și un pronunțat relief comic.

In rolul soției, d-na Maria Cupcea a avut distincție și acel aer de melancolie care caracterizează o ființă lipsită de bucurii reale în viață, dar jocul subtil de atitudine ambiguă din actul întâi i-a scăpat.

Am apreciat concepția justă și stăpânirea de sine a d-nei Jony Moruzan, într'un rol cu bogate aspecte, precum și ținuta corectă, eleganța în îmbrăcăminte și naturalitatea d-lui G. Aurelian.

Perechea comică a părinților a fost interpretată de d-na L. Bulandra și d. M. Mateescu. Dacă d. Mateescu a fost fără cusur, d-nei Bulandra, care studiază rolurile și le interpretează cu multă tehnică, de astă dată i-am reproșat o oarecare exagerare, în rolul unei persoane care-i ridicolă fără să fie și vulgară.

Intr'un rol episodic, d. H. Cristea corect ca totdeauna.

Director de scenă a fost d. N. Voicu.

OLIMPIU BOITOS

Lângă vatra amintirii...

Lângă vatra amintirii, stau de vorbă cu'n tăciune și mpletesc cununi de gânduri, pentru tine, Moș Crăciune. In această seară sfântă, când cobori cu sacu'n spate să ne-aduci pe lume raiul de lumini și bunătațe, când răsună zarea toată de cântări și de colinde, când copiii cu ochi de floare, te așteaptă să-i mângâi îmă răsare 'n gând căsuța unde te-am văzut întâi...

...Stam cu fruntea 'n poala mamei... Ea-mi spunea cu glas de zână,

cum veni Isus pe lume, într'un staul dela stână... Când, deodată, răsunară pași în tindă, și'n odaie ai venit tu, Moș Crăciune, luminos ca o vâpae... Era plin de flori și daruri, sacul tău, și glasul-ți dulce, semănă cu glasul tatei ce plecase să se culce... Vai, îi luaseși, — din greșală, — haina lui de sărbătoare! și zâmbeai tot ca și tata, c'un surâs plin de'ntristare... Când cu vocea 'ntorâtă, te-am rugat să mai rămâi, tu te-ai dus, lăsându-mi raiul de lumini la căpătâi...

Mai târziu, de când pornit-ai dela noi prin vânt și ger, ingerii l-au luat pe tata și l-au dus la ei în cer... Și de-atunci tu, Moș Crăciune n'ai mai vrut să vii vr'odată să mai veși în casa noastră bucuria ta curată. De-atunci, triști se scuturară anii mei pe-a vieții cale cum se scutură în toamnă, lumea frunzelor, în vale... Tristă e căsuța noastră și oțtează biata mamă ascunzându-și chipul palid și ochii umezi în năframă...

...Unde ești copilărie? ...Unde-i vremea fericită când mi-ai revărsat în suflet bucuria ta vrăjită? Unde-i primăvara vieții, blândă ca o rugăciune; Unde-mi sunt caldele vise? Unde ești tu, Moș Crăciune?!

ELVIRA ZAMFIRESCU

interpreti care încearcă să-și ascundă naționalitatea sub favoriți și ochelari și care par ridicoli, cântând un vals de Strauss cu cuvinte englezești, filmul pare atât de fals, încât nu poate place. Doar două momente din film sunt mai interesante, — scenele în care ne este prezentat chipul cum se înspiră Johann Strauss pentru a compune două din valsurile sale — dar și aceste scene au fost atât de des întâlnite în filmele austriace, înât chiar dacă sunt bine realizate, tot nu mai pot entuziasma.

Restul filmului e o foarte banală poveste de dragoste în care două femei sunt puse pe mari sacrificii pentru a asigura fericirea bărbatului iubit. Și cam asta e tot.

Fernand Gravey face și în filmul acesta impresia că poate da mult mai mult, dar că nu a încăput încă pe mâna unui bun regisor american. Luise Rainer, mai reținută decât în celelalte filme ale ei, scoate din rolul ei tot ce se poate scoate, mai mult chiar decât au dorit-o poate regisorul și scenaristul. Lionel Atwill și Hugh Herbert sunt corecți în două roluri secundare.

ARPA: „ZORRO”

Cine vrea să-i placă filmul dela Arpa, trebuie să lepede la intrare orice aer de om inteligent și cu bun simț, să cumere dacă se poate, un cornet cu semințe și să-l simpatizeze neapărat pe Zorro.

Să nu cumva să se întrebe spectatorul de ce isbutește în totdeauna Zorro cu un biciu și două revolvere, să înfrângă 20 de oameni înarmați până în dinți, că atunci pierd tot farmecul filmului.

Să nu privească prea atent luptele de pe stradă, care abundă în film, fiindcă va vedea că ele nu sunt decât repetarea primei scene de felul acesta. Într'un cuvânt, să nu se întrebe nimic spectatorul, și să urmărească, cu sufletul la gură, acțiunea după ecran. Iar, când partea I-a se termină tocmai acolo unde e filmul mai interesant, să injure și să mai dea doi poli ca să vadă și partea II-a. Nu strică în unele momente, să-ți amintești de filmele care i-au entuziasmat pe înaintașii noștri.

RELUARI:

Cinema „Select”: „Colivia de aur”. — Un film ratat pe care doar interpretarea îl mai salvează. Și totuși subiectul era interesant, dar nu prea verosimil. Fericirea a doi oameni nu poate fi niciodată totală, când între ei va fi întotdeauna umbra unui om. Niciodată n'am întâlnit un titlu mai nepotrivit ca titlul filmului dela Select.

Cinema Regal: „Victoria, regina Angliei”. — Filmul prezentat anul trecut de cinema Scala, de astă dată în versiune colorată. Un documentar istoric reușit și un Adolf Wollbrück mai bun decât în filmele germane.

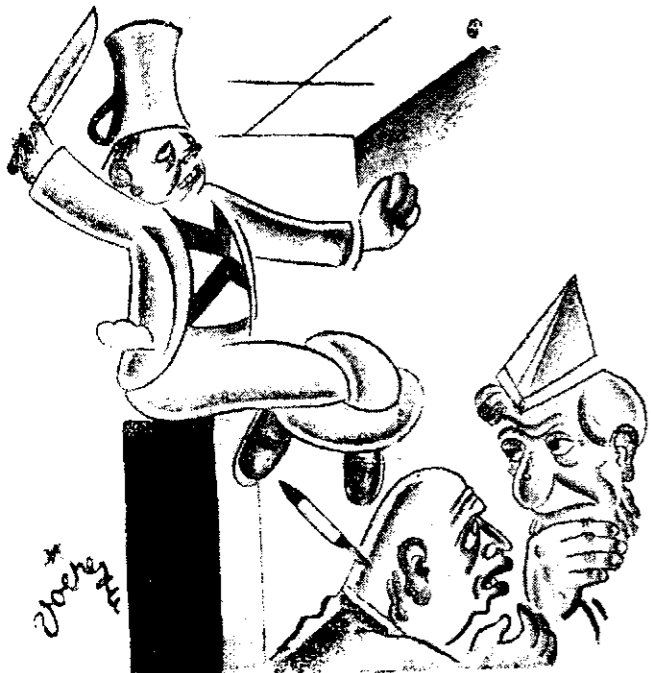
TRAIAN LALESCU

FAPTE ISTORICE

PROFESIONISTI

DISTRACTII

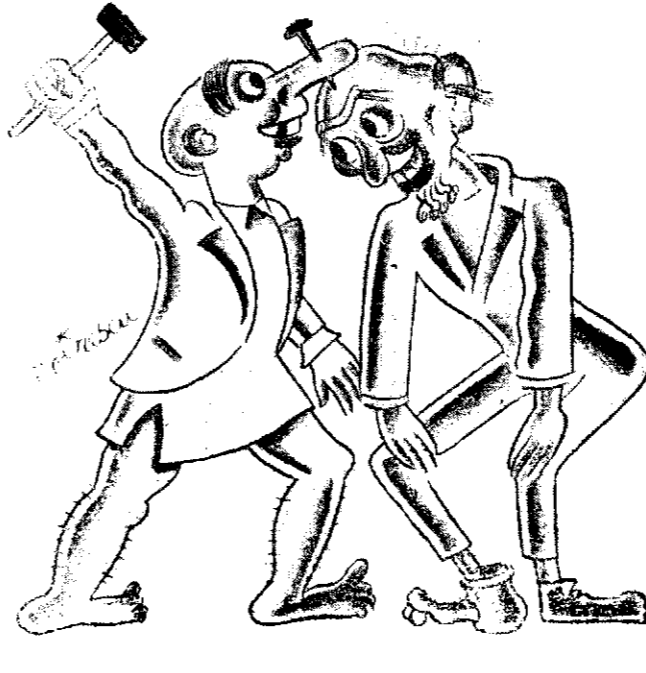
WILHELM TELL

— Ce face acolo Alexandru Machedon? — Nu vezi?, taie nodul gordian.

De ce ți-ai bătut cuiul ăla 'n cap? — Am fost angajat culier într'un vestiar.

— Nu bate strămb, că-mi deranjezi idetele

— Tino-! bine, că trag!

Literatură, artă, idei...

Tâlcul unei sărbătoriri

Intellectualitatea românească, scriitorii, profesorii universitari, artiștii și conducătorii ai instituțiilor de cultură au sărbătorit Miercuri seara, în sala restaurantului Athénée Palace, pe profesorul universitar, scriitorul și actualul ministru al muncii și ocrotirii sociale, d. Mihail D. Ralea. Sărbătorirea a fost un rar prilej de a se strânge la un loc tot ce poate înfățișa mai ales activitatea de cultură în viața națională de azi. Au vorbit, desbătând ideile care au plămădit personalitatea profesorului Mihail Ralea și dând mătură pentru un temperament și un caracter frumos, d-nii: prof. Rădulescu-Motru, din partea Academiei române, prof. C. C. Giurescu, în numele facultății de literă și filosofie, Ion Marin Sadoveanu, din partea ministrului artelor, prof. C. Stoicescu, pentru universitatea din Capitală, prof. Al. Rosetti, în numele „Fundatiilor regale”. Liviu Rebreanu, în numele „Societății scriitorilor români”, prof. Andrei Oțetea, (universitatea din Iași), D. D. Roșca (Cluj), prof. Tudor Vianu, în numele universității muncitorești, Camil Petrescu, în numele „Revistei Fundatiilor regale”, C. Vișoianu, în numele revistei „Viața Românească”, Octav Botez, în numele vechilor colaboratori dela „Viața Românească”, Păstorel Teodoreanu, în numele colegilor dela liceul „Internat” din Iași.

Răspunzând acestor considerații de doctrină cari stau la baza unor realizări practice de cinstire, d. Mihail Ralea a spus că tâlcul sărbătoririi este cu atât mai mare cu cât ea nu s'a oferit omului de față ci cărturarului.

Primatul intelectualului este o cerință din ce în ce mai vie a vremurilor noastre de refacere, după frământările sterpe, ale

D. Mihail Ralea

anilor de supremație a politicii, a pasiunilor și agitațiilor. Este astăzi timpul să se dea cinstirea cuvenită omului de meditație și creație. Trebuie restaurată în ordinea publică armonia vieții sufletești, trebuie să se integreze iubirea eu adevărată postea golul credințelor orbe și al erorilor violente. Rațiunea și conștiința lucidă să inoculiască misticismul primejdios. În locul forțelor turburi trebuie, spre consolidarea unei renasteri naționale, instaurată ideea de civilizație și de umanitate, iubirea generoasă a omului și a vieții. În sensul acestor idei, declară d. Mihail Ralea, și-a îndreptat gândirea ca teoretician și și-a organizat realizările ca om de fapt.

Răspunsul sărbătoririi a fost întâmpinat cu aplauze călduroase, în semn de prețuire și simpatie, dar și de adâncă nădejde că într'adevăr, prin sprințul dat de d. ministru Mihail Ralea, vor începe vremuri de o mai mare cinstire a vieții și opere scriitorilor.

Șezătoarea scriitorilor tineri la Cluj

Duminică, 5 Martie, la orele 11 dimineața, va fi în sala Teatrului Național din Cluj, a treia șezătoare a scriitorilor tineri, organizată de „Asociația scriitorilor români ardeleni”, și de „Universul literar”.

Șezătoarea va fi deschisă printr'un „Cuvânt introductiv”, al d-lui VICTOR PĂPILIAN, președintele „Asociației scriitorilor români ardeleni”, după care va urma conferința „Literatură și scriitorii tineri”, a d-lui VLADIMIR STREINU.

Vor citi apoi din operele lor scriitorii: Victor Popescu, Constantin Fântăneru, A. Negură, Ștefan Baciu, Traian Lalescu, Gh. Axinteanu, Leonard Dionariu, Virgil Carianopol, Paul Constant, V. Copilu-Cheatră, Severineanu, M. G. Samarineanu și Radu A. Sterescu.

Intrare: Loja I, 150 lei; II, 100 lei și bilete cu 30, 20, 10 lei.

De vânzare la casa teatrului.

Amintirea lui Charles Péguy

Datorită îngrijirii pioase a cătorva prieteni și admiratori, solidarizați prin legături indestructibile, în același cult de ferventă recunoștință pentru gândirea generoasă și binefăcătoare a unui

de Charles Péguy până în ziua mobilizării lui, zi dorită, așteptată cu nerăbdare de acest șef și conducător de oameni prin vocație.

Se cunoaște sfârșitul tragic și erotic al scriitorului catolic Charles Péguy, pe frontul Marni, în 1914 și pierderea ireparabilă încercată, prin moartea lui, nu numai de Franța catolică dar de cultura franceză și prin ea, de aceea universală.

După încetarea apariției „Cahierelor”, odată cu războiul și cu moartea înfruntătorului lor, fosta începere unde veneau odinioară cei însetați de idei pure și de metafizică a slujit pentru un scurt răstimp, de spălătorie, apoi, cațiva ani, un armean a vândut acolo iaurt și după el, mai puțin norocos, un român n'a putut rezista decât trei luni, deschizând un birt. Ultimul localitar, un chinez întreprinzător, a isbutit să se mențină mai mulți ani, trăind de pe urma restaurantului instalat în fosta redacție.

În acest timp gloria lui Péguy n'a încetat să crească. Cu cât trece timpul, opera lui devine mai actuală, mai necesară. Sinceritatea robustă, mișcător omenească a glasului acestui scriitor, nefalsificat prin artificii literare, nu poate fi pusă la îndoială. De aceea scrierul lui va și găsi mereu drumul înțelegerii și al pătrunderii de-adreptul în sufletul celorlalți.

Felul în care scria Péguy i-a adus reputația de rară originalitate și admirația unanimă a cititorilor: stufos și spontan, de o putere expresivă uimitoare, de o libertate și siguranță a sintaxei care leapă, peste aluviunile parantezilor revărsate pe paginile întregi, șirul neîntrerupt al ideilor, printr'o neconținută revărsare asupra-le.

A fost relevată analogia izbitoră a stilului lui Péguy, cu dezvoltarea tematică a scriiturii simfonice, se știe, desamant, mișcărea-i undătoare, sugerând atât de bine fâșnirea neîntreruptă.

Lucrarea d-lor Pierre și Marcel Clerget, apărută în „Colecția de documente și mătură spre a servi istoriei timpului nostru”, din editura Payot, este o remarcabilă și oportuna sinteză a numeroaselor puncte de vedere din care poate fi privită Franța modernă — aceea metropolitană, cât și imperiul ei colonial. Importanța actuală a Franței în omenire, ca factor de civilizație, rolul ei istoric și economic, poziția geografică — toate aceste aspecte sunt prezentate cu o imbelșugată documentare, al cărei interes este sporit și prin mulțimea măturărilor căbate — franceze sau străine — despre problemele dezbătute în paginile cărții.

Alfătat într'o așezare privilegiată, Franța este prin ea înșisă un tot — o individualitate geografică — după expresia lui Vidal de la Blache, sau o „personalitate”, cum scria Michelet.

Dacă Franța suferă în prezent de o criză economică, dacă schimbările ei de marfuri și de capitaluri sunt mai puțin active ca odinioară, este totuși un expert care scapă de constanțările contingentelor materiale, anume acela al spiritului. Acest „blând imperialism intelectual” cum l-a numit recent, cu o expresie atât de justă, scriitorul portughez Antonio Ferro, Franța l-a practicat fără întrerupere, dela sfârșitul Imperiului roman încoace, fiind socotită pentru acest motiv „decana” și „sora mai mare” a națiunilor europene. Deși condițiunile demografice nu l-au permis să roiască emigranții peste tot globul, ca atâtea alte popoare mai proficace, Franța numără totuși, în lumea întreagă, cele mai numeroase colonii spirituale, în Belgia ca și în Elveția, în actualitate ca și în fostele colonii: Canada, Haiti, Louisiana etc., — unde se exercită încă influența binefăcătoare a spiritului și civilizației franceze.

Charles Péguy la vârsta înflăcării „caetelor” și în ajunul războiului (dreapta)

mare desăpărat, o plăcă comemorativă așezată pe fațada unui modest birt de cartier, pe una din ulițele strimte și întunecoase din preajma Sorbonnei, va adimi trecătorilor că acolo a fost pe vremuri, între 1900—1914, redacția faimoaselor „Cahiers de la Quinzaine”, înființate și conduse

INSEMNAȚII DESPRE WILLIAM BUTLER YEATS

Destăinuiri prețioase cu privire la marea poet irlandez, despre a cărui importanță, în lirica europeană modernă, am scris și noi cu prilejul morții lui recente, am citit de curând în „Les Nouvelles litteraires”, sub semnătura d-lui Georges Cattaui, care a avut prilejul unor lungi tălmășiri cu W. B. Yeats. Despre inițierea postului în misterele și practicile religioase din Extremul Orient, autorul acestor amintiri scrie următoarele:

„...Dincolo de tutelara Erin (Irlanda), mereu de dincolo de mări, un alt ținut îl atrăgea pe Yeats. Altă rasă, alt mister, alți magi.

India, această Irlandă a Asiei, cu epopele ei religioase, inițierile ei, Mahatma și Yoghî ei. De când era adolescent, visa „să-și priponească luntrea-i solitară pe plajele unei insule unde liniștea picură din crengile groase”.

Pe când compatriotul lui, James Stephens se lăsa sedus de filosofia Zen, emanație chineză a budismului, Yeats se iniția în înțelepciunea contemplativă a Yoghî-lor.

„Nu cred, mă încredința el, în practica și în filosofia aceleia pe care ne-am înțeles să o numim Magie, pe care eu trebuie să o numesc evocare a spiritelor, fără să știm totuși ce sunt spiritele; cred că noi posedăm puțința de a crela iluzii magice; cred că noi avem viziuni, intuiții ale Adevărului, în adâncurile conștiinței, când suntem cu ochii închiși. Cred în trei doctrine care ne-au fost transmise din epocile primitive și care au fost temelia practicilor magice, anume: că granițele spiritului nostru sunt mișcătoare, că spiritele pot comunica, sufletele pot comunica, se pot prelinge, ca să spun așa, unul în altul, creind sau relevând o energie unică; apoi, că hotarele memoriilor noastre sunt mișcătoare și că toate memoriile noastre participă la o mare memorie, memoria naturii însăși; că acest mare suflet și această mare memorie pot fi evocate prin simboluri”.

UN PORTRAIT AL LUI FLAUBERT

Dintr'o serie proiectată de studii și portrete ale „Marilor Normanzi”, de Jean de La Varende, scriitorul care și-a întemeiat o reputație de învâltat, ca povestitor și romancier, — deși de dată recentă — cu cele două romane Nez-de-Cuir, gentil-homme d'amour, și Le Centenaire du Dieu, a publicat de curând, un „Portrait al lui Flaubert”, în tonuri de un realism adevărat crud. Aceste rânduri care-l evoacă făptura fizică, de pildă, sunt departe de a constitui o aureolă postumă pentru amintirea autorului Educației sentimentale:

„Nu i se cunoaște decât chipul lui dela bătrânețe; să mai spunem că pe acesta îl cunoaștem bine; că figura lui mare, plină de bunătațe, este familiară; fața lui largă face parte din patrimoniul rouennec, ca și Marelui Orologiu sau colina dela Bonsecours. La prima vedere simpatice, liniștitoare, confortabile. Numai când începi să o examinezi de aproape, te neliniștește.

Jean de La Varende

Observi cum se amestecă în ea oedemul cu grăsimea sănătoasă. Ochiul e dubucbat; se resimte de oboseala prea lungilor lecturi, și de slăbiciunile unei inimii prea împovărate. Obrajii-i atârni. Fruntea, deja pleșăvă, îi luminează fața: era cât pe ce să scriem, luată de îndemnul obșinșului: „îi luminează obrajii”.

El bine, nu! Cătuși de puțin. I-o luminează melancolic... ca un semn al vârstei și al artritei. Fruntea asta nu-l dătrăceala care inspiră puțin spaime, prin povărnirea și verticalitatea lor, prin masa cerebrală boltită deasupra ochilor.

Uele frunți au forme dintre cele mai sugestive, ca mărime, hotărâre, autoritate; dintre cele care intimidează mai mult. Nu este și cazul acestei frunți pe care ne-o revelează cutare desene ale lui Balzac. Trebuie să fi încercat o deziluzie acei cari-l vedeau pe Flaubert când se descoperea, fiindcă arcadele proeminente ale sprincenelor făgăduiau mai mult. Fruntea ei e dintre acelea cărora li se spune imaginative, mai mult vastă decât înaltă.

Părul, dat pe spată, pe care și-l purta foarte lung ar fi cerut multe îngrijiri ca să nu pară neorânduit sau îndoelnic în ce privește curățenia...

Aruncătura pe spate a pletelor e îndrăzneată; păstrează sensul, gustul coamei, scumpă artiștilor, dar li lipsește imbelșugarea: leul își supraviețuiește!

A APĂRUT în colecția „Universul literar”

BISERICA NEAGRĂ

de VICTOR POPESCU

Cuprinde următoarele 7 nuvele:

- Biserica neagră
- Toamnă gri
- Ileana Comșa
- Un ideal
- S'a prăbușit un vis
- Tamara
- Mărturisire

PREȚUL LEI 50—

De vânzare la toate librăriile din țară

Alkestis, dramă în trei acte de Dan Botta

În colecția „Universul literar”, a fost angajată spre

Botta. Reprezentant în literatură de creație, al celui mai pur elasicism, d. Dan Botta este un scriitor de o înaltă cultură umanistică și de o gândire originală și amplă. Autor al volumelor: „Eulali” (poeme); Limite (studii); Comedia fantasmelor (dramă), prin Alkestis, drama pe care o tipărește colecția „Universul literar”, d. Dan Botta ne dă una din cele mai adânci interpretări ale marelui moștenitor din tragedia greacă.

Volumul va fi ilustrat de d. Geo Zhotescu, și va fi fără îndoială o carte strălucită ce va împodobi vitrinele în primăvara aceasta.

Dan Botta

a fi tipărită drama în trei acte „Alkestis”, a d-lui Dan

„Calendar vechi”, roman de Ștefana Velisar

Cititorul bun își are educația literară astfel făcută încât la un început de primăvară cum este acesta de acum, se deșteapă

Ștefana Velisar și Ionel Teodoreanu

ta în el o năzuință intimă după poezie, după acele cărți „surpriza” ce răsar ca un pom în

MAI FRATE, POEM DE GEORGE GREGORIAN

În numărul pe Februarie al revistei „Gândirea”, d. George Gregorian publică următoarea admirabilă poezie intitulată „Mai frate”:

Și tată-ne în capătul de ani din speră vechi
Cuprinsul, pe-aproape, coteste'n nimic.
În câmpul de taine melcuițăm poteci
Săcăt fiecare în trupul său mic.

Ascult, împereș din visul înalt
Rostogolul de lume cu marginea'n stânci.
Scrășnetul unuia se repede'n cealt
Și tot pământul e pretutindeni în brânci.

O, cum, biata slovă să mi-o fac auzită,
Că'n drumul de piatră spre cal ea de stele
O luptă doar e: Cu'ntunericul dintre ele.

Restul o floare și-o grână dos pită.
N'aș mai urca să-i spun domnu le, nimănu!

Să-i strig: Măi frate!
Să-i strâng la piept inima ce-o sta cu un pui,
Să-i cânt și s'o leagăn sub tăis urile'nserate.

Lămuriri pentru „Premiul cititorilor”

În legătură cu premiul de 5000 (cinci mil) lei, instituit de „Universul Literar” pentru cea mai bună analiză critică a personajilor:

1) IANKEL, din romanul FUNDACUL VARLAMULUI, de Ionel Teodoreanu (ed. „Cartea Românească”)

2) MOIȘE DINERMAN, din romanul DOUA CEMETARII, de Octav Dessila, (ed. „Cartea Românească”), dăm următoarele lămuriri:

Lucrarea va fi o singură compoziție. Ea nu va consta însă neapărat dintr'o paralelă, — asemănări și deosebiri — între cele două personaje. Analiza se va face și prin raportarea tipurilor la mediul lor social.

Dealtime interul scopul premiului este de a cerceta modul cum judecă publicul mare operele cari zugrăvesc tipuri din viața modernă.

Lumină tristă, versuri de Traian Lalescu

Colecția „Universul literar” va tipări volumul de versuri „Lumină tristă” de Traian Lalescu. În lirica tânără de azi, numele d-lui Traian Lalescu este de proaspătă apariție. El a fost întâlnit în paginile revistei noastre, iar confruntarea cu publicul a făcut-o la șezătoarea scriitorilor tineri, organizate de revistă, unde d. Traian Lalescu a avut totdeauna un categoric succes.

Volumul „Lumină tristă” aduce o sensibilitate nouă, caldă și sinceră, și prin publicarea lui vom dărui o carte aleasă.

Posta redacției

I. P. Crușova. — „Îndrăsnesc, spuneți d-voastră, să-ți scriu și să te plictisesc cu talentul meu”. Protestez cu hotărâre împotriva acestei afirmații și mai cu seamă împotriva finalului ei.

Chestia cu dama și cu tipul ar merge la „Tiribomba” dacă această căutată revistă ar mai apărea.

Folosiiți apoi anumite interjecții turcești care în revista noastră nu au ce căuta.

Șt. Tu. —

GENEZĂ
Din substanță mă nasc, cresc
Cu substanță mă transform
Una sunt, decât voiesc
Astfel legii mă conform.
Via sunt, mișc; mort, repaos
O substanță este'n haos.

Căutați să înlocuiți haosul din poezie cu substanța din care vă „transformați”.

V. Aurelian. — Aveți humor. Prea eflin însă. Mai încercați.

da niciun îndemn. „Poveste de demult” nu mă edifică asupra aptitudinilor d-voastră poetice.

Em. Orlean. — Aveți autorizație pentru traducere? Altmel nu se poate publica.

Gh. Blieru. — O întâmplare care interesează — pe amicii dvs. dar care nu poate fi prilej de literatură.

Silviu Nereanu. — Am primit cele două poezii.

Adrg. — Aveți frumoase calități. Lucrați serios și evitați locurile comune și artificiale.

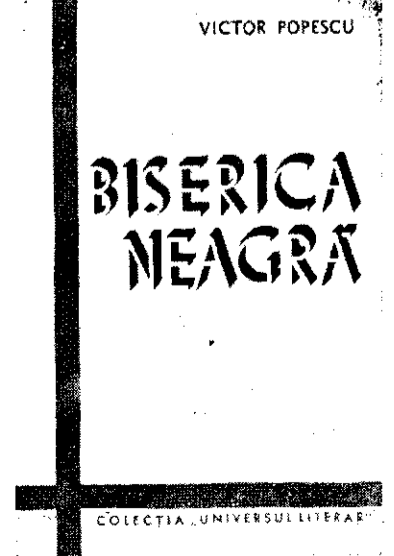
C. Leandru. — Mai trimiteți o singură poezie nu e suficientă spre a ne face o părere.

Viorel Doind. — Prea vizibile numele unor recente lecturi din Eminescu.

T. C. O. — Treceți pe la redacția noastră și adresați-vă ceuli ce se ocupă de această rubrică.

Gheorghidă. — Promițator. Răbdare și muncă.

— r. st. —

VICTOR POPESCU